

**רישום עמותות
שם, מטרת ותקנון**

רישום עמותות, שם, מטרת ותקנון

עורכים: עו"ד יניב לוי, עו"ד אביטל שרייבר, עו"ד יפית בבילה-שמר

מהדורה ראשונה: דצמבר 2014
עדכון אחרון: ינואר 2019

תוכן עניינים

5	דבר שרת המשפטים
6	דבר המנהלת הכללית
7	דבר ראש הרשות
9	מבוא
10	בקשה לרישום עמותה
10	הגשת בקשה לרישום עמותה
10	השמות המוצעים לעמותה
11	מען העמותה בישראל
11	רישום קודם כאגודה עותומאנית או כתאגיד אחר
11	מטרות העמותה
12	תקנון העמותה
13	אגרת רישום ודמי פרסום ברשומות
13	פרטי המייסדים, חתימות ותצהיר
14	שינויים בבקשה ביוזמת המייסדים
14	הליך הטיפול והרישום
15	רישום העמותה
	דרישה להבהרות או לביצוע תיקונים וביטול מחוסר תגובה או לבקשת המייסדים
15	
16	סירוב רישום
17	שם העמותה ושינוי שם
17	שם העמותה
18	שימוש במילים מיוחדות שימוש או בצירופי מילים
18	שינוי שם העמותה
19	מטרות העמותה ושינוי מטרות
19	מטרות העמותה
20	שינוי מטרות
21	מטרות קרובות
22	מטרות רחוקות
23	תקנון העמותה ושינויו
23	קבלת חברים לעמותה
24	זכויות וחובות של חבר בעמותה
24	פקיעת חברות והוצאת חברים מן העמותה
25	פרישת חבר
25	פקיעת חברות

25 הוצאת חבר מן העמותה
26 זכויות עודפות
26 מוסדות העמותה
27 האסיפה הכללית
27 כינוס אסיפה
27 אסיפת נציגים
27 ניהול האסיפה
28 תפקידי האסיפה הכללית
28 ועד העמותה
30 ועדת ביקורת או גוף מבקר ומבקר פנימי
30 מוסדות רשות
31 שינוי תקנון
31 החלטה של האסיפה הכללית בדבר שינוי התקנון
32 רישום אגודה עותומאנית כעמותה
34 רישום בית כנסת כעמותה
35 רישום עמותה להצלת חיים
36 רישום עמותה שהיא תאגיד עירוני

דבר שרת המשפטים

רשות התאגידים במשרד המשפטים אחראית על עשרות אלפי תאגידים, גופים מסחריים וחברות וכן על תאגידים שאינם למטרות רווח.

נוסף לכך, מספקת הרשות שירות לציבור הרחב בכל הנוגע למידע לגבי אותם תאגידים וחברות, וכן מסייעת בטיפול במשכונות.

עם כניסתי לתפקידי נרתמתי לפעול למען התייעלותם ונגישותם של הגופים הציבוריים הכפופים למשרד המשפטים, כל זאת מתוך תפיסת עולם המעמידה את האזרח ואת השירות הניתן לו במרכז.

רשות התאגידים מאפשרת את שיפור השירות הניתן לאזרח על ידי יצירת מדדי איכות, בדגש על מקצועיות, יעילות ונגישות, לצד פיקוח בקרה ואכיפה אפקטיביים של הוראות הדין על תאגידים.

כך למשל, נוהגת הרשות בעילות ונגישות כאשר היא מקפידה על פרסום דפי שירות וזמני טיפול בשירותים השונים הניתנים על ידה. מידע זה מתעדכן באופן שוטף באתר האינטרנט של הרשות ומתייחס למרב תחומי פעילות הרשות וטיפול בהם.

לצד נגישותה לציבור, פועלת הרשות כמפקחת על עמידת הארגונים, התאגידים והחברות בהוראות הדין ובכללי הרשם המפורסמים.

כך למשל, מפעילה הרשות סנקציות הנתונות בסמכותה (כגון שלילת אישור ניהול תקין או נקיטה בהליכי פירוק) אל מול עמותות שאינן ממלאות אחר הנחיות הרשם באשר להוראות החוק וכללי הניהול התקין, כפי שהן מפורטות בחוברת זו.

אין זה סוד כי פעילותו של המגזר השלישי, הכולל ארגונים רבים הנמצאים תחת פיקוח רשות התאגידים, חיונית לקיום החברה הישראלית. אלו, תורמים ודואגים לזכויות הציבור ולרווחתו, לרבות זכויות החלשים בחברה, ובכך יוצרים חברה תקינה יותר וצודקת יותר.

לאור דברים אלו, קיימת חשיבות רבה להסדרת התנהלותן התקינה של עמותות והפיקוח עליהן. פרסום ההנחיות מאפשר לבעלי התפקידים בעמותות ללמוד את מדיניות הרשם בכל הנוגע לפרשנות החוק ולכללי ניהול תקין, ובכך לסייע בידם להתנהל נכון במסגרת תפקידם.

אני מאחלת הצלחה.

בברכה,

איילת שקד,
שרת המשפטים

דבר המנהלת הכללית של משרד המשפטים

חוברת ההנחיות של רשות התאגידיים המונחת בפניכם משקפת מדיניות שהינה תוצר של הליך הפקת לקחים אשר קיימה יחידת רשם העמותות בשנים האחרונות ומהווה חלק ממגמת שיפור השירות ברשות התאגידיים ובמשרד המשפטים כולו, במסגרתה אנו פועלים על מנת להעניק לציבור שירות איכותי, נגיש ומקצועי יותר.

אנו שמחים לראות תוצאות ראשונות לתהליך זה, עם זכייתה של רשות התאגידיים לציונים גבוהים במסגרת סקר מדידת איכות השירותים הממשלתיים לציבור, שנערך לאחרונה.

לצורך פעילותן מקבלות עמותות הפועלות בישראל משאבים פרטיים וציבוריים הכוללים תמיכות, הטבות מס, תרומות, ועבודת מתנדבים. דבר המטיל עליהן חובות התנהלות לפי אמות מידה גבוהות ביותר. פרסום ההנחיות שלפניכם הנו אחד מהכלים שנועדו לסייע לעמותות לשמור על התנהלותן התקינה במסגרת פעילותן.

בתפקידי כמנכ"לית משרד המשפטים, אני רואה חשיבות גדולה בפעילותו של המגזר השלישי בחברה הישראלית. מגזר זה הוא גורם חשוב ומשפיע, התורם בדרכים מגוונות לקידום חברתנו בתחומים רבים. לפיכך, זהו יעד מוצהר של משרד המשפטים לשפר את סטנדרט הניהול הנאות, השקיפות והבקרה במגזר השלישי, בכדי להבטיח את תפקודן התקין של עשרות אלפי העמותות התורמות בפועל לשיפור החברה בישראל.

בהזדמנות זו, ברצוני להודות לעובדי רשות התאגידיים, בראשות עו"ד אייל גלובס, ובפרט לעובדי רשם העמותות, על עבודתם המסורה שמפרותיה אנו זוכים ליהנות בהזדמנות זו.

בברכה,

אמי פלמור, עו"ד
המנהלת הכללית, משרד המשפטים

דבר ראש רשות התאגידים

רשות התאגידים אמונה על רישום וקבלת דיווחים והעמדתם לעיון הציבור ממרבית התאגידים בישראל ובכללם כ- 350,000 חברות, כ- 100 מפלגות וכ- 40,000 עמותות וחברות לתועלת הציבור (ארגונים ללא כוונת רווח- אלכ"רים).

לרשות התאגידים סמכויות פיקוח על אלכ"רים, שעליהן נמנות, בין היתר, הסמכות למתן אישור ניהול תקין והסמכות לפרסם מידע והנחיות לעמותות ולחל"צ כדי לסייע להם בניהול ענייניהם בהתאם לחוק. סמכות זו עוגנה מפורשות בתיקון מספר 25 לחוק החברות) תיקון מספר 14 לחוק העמותות), אשר נכנס לתוקף ב- 6/2/15.

החברת שלפניכם, המתפרסמת עתה לראשונה, כוללת הנחיות אשר נועדו לסייע בידי כל מי המבקש לרשום עמותה חדשה או לשנות את שמה, מטרותיה או תקנונה של עמותה לאחר רישומה. החברת כוללת הסברים מפורטים ביחס להוראות החוק, ודוגמאות שנועדו להמחיש את יישומן של הוראות החוק בידי הרשם. בבסיסן של ההנחיות עומדת העובדה כי רישום עמותה, בחירת שמה וקביעת מטרותיה מהווים מימוש של חופש ההתאגדות והביטוי שהנם זכויות יסוד במדינה דמוקרטית. מסיבה זו, ניתנת פרשנות מצמצמת לסמכותו של הרשם לסרב לרשום את העמותה או לסרב לרשום את השם המבוקש לעמותה. מקרים שבהם הרשם יסרב לרשום כאמור יהיו למשל לצורך מניעת הטעיית הציבור, מניעת התאגדות למטרה או לפעילות בלתי חוקית או לשם חלוקת רווחים.

פרסומה של חוברת הנחיות זו הנה אחד הביטויים לחזון רשות התאגידים לשיפור השקיפות ואיכות השירות לציבור, והיא משרתת את הצורך במידע, מפורט בהיר ועדכני ככל הניתן. היתרונות של מתן הנחיות מראש ברורים מאליהם ובטוחני כי יסייעו רבות לאלכ"רים בהכוונת התנהלותם.

ההנחיות בחוברת זו משלימות את ההנחיות בחוברת "הנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות תש"ם-1980", אשר כוללת הסברים מפורטים ליישום הוראות החוק בנושאים מרכזיים בהתנהלות עמותות. חוברת ההנחיות להתנהלות עמותות פורסמה לראשונה בשנת 2002 בשם "כללי ניהול תקין של עמותות" ומתעדכנת מעת לעת. לצד הנחיות ליישום הוראות חוק העמותות, היא כוללת אף הנחיות הנובעות מהחלטת הממשלה ביחס למתן אישור ניהול תקין בידי רשם העמותות, אשר מחייבות עמותות המעוניינות באישור ניהול תקין בלבד.

תחום התאגידים ללא כוונת רווח מצוי בהתפתחות מתמדת. מתוך הכרה בחשיבותה של החברה האזרחית, רואה רשות התאגידים ערך רב בהבטחת חופש ההתאגדות וחופש הביטוי. אלו, באים לידי ביטוי, בין היתר, בבחירת שם העמותה, מטרותיה, אופני פעילותה וכיו"ב. זאת, לצד הערך הרב שבהבטחת התנהלותם התקינה של תאגידים ללא כוונת רווח. לטעמנו אף המגבלות שנקבעו ביחס להתנהלותם של אלכ"רים יסייעו להם הן במישרין, באופן התנהלותם, והן בעקיפין - להגברת אמן הציבור בהם ולחיזוק המגזר השלישי ופעילותו.

חוק העמותות הקיים, אשר נחקק בשנת 1980, אינו נותן מענה מתאים ושלם להתפתחות מואצת זו. בימים אלו, מצויה בעיצומה עבודת רשות התאגידים ביחד עם מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, לגיבושו של חוק עמותות חדש, משוכלל יותר, אשר יכלול הסדרים מפורטים הן בתחום הממשל התאגידי והן בתחום סמכויות הרשם, בין היתר ביחס לסוגיות הנדונות בחוברת זו. החוק החדש יציע מתווה אסדרה דיפרנציאלי המותאם לסוגי עמותות לפי מאפייניהן, ובעיקר בהתאם למקורות המימון שלהן והיקף מחזורן הכספי.

שיתוף הציבור מהווה עקרון מוביל מבחינת רשות התאגידיים. כך, עקרונות החוק פורסמו להערות הציבור וסוגיות מרכזיות במודל המוצע כבסיס לחוק נדונו במסגרת שולחן עגול, בהובלת משרד המשפטים, אשר כלל נציגים מקרב החברה האזרחית, המגזר העסקי ונציגי ממשלה. עד לחקיקתו של חוק חדש, עולה חשיבות השימוש בסמכותה של רשות התאגידיים למתן הנחיות ומפורטות בהירות ומעודכנות לציבור, וזו תכליתה של חוברת זו.

אנו תקווה כי חוברת זו תשרת את תכליתה, תכוון ותקל עליכם ברישום עמותה חדשה או בשינוי שמה, מטרותיה או תקנונה של עמותה קיימת ותקצר את פרק הזמן לביצוע פעולות אלה ברשות התאגידיים. יחד עם זאת, אנו נשמח לשפר את המידע בחוברת זו בעזרת הערות והארות שלכם.

בגיבוש ההנחיות עמלו מנהלים ועובדים של הרשות לאסוף את הידע המצטבר ברשות התאגידיים לכדי מסכת שלמה אחת ועל כך תודתי לכל אחת ואחד מהם.

רשות התאגידיים, יחידת רשם העמותות ועובדיה ימשיכו לסייע לציבור הזקוק לשירותי הרשות, במקצועיות ובמסירות.

אייל גלובוס, עו"ד
רשם העמותות
ראש רשות התאגידיים

מבוא

חוק העמותות, תש"ם-1980) להלן – חוק העמותות) אינו מגדיר מהי עמותה ותחת זאת קובע בסעיף 1, תחת הכותרת "הזכות לייסד עמותה: "שני בני אדם או יותר, שהם בגירים, החפצים להתאגד כתאגיד למטרה חוקית שאינה מכוונת לחלוקת רווחים בין חבריו ושמטרתו העיקרית אינה עשיית רווחים, רשאים לייסד עמותה; העמותה תיכון עם רישומה בפנקס העמותות".

תנאי להיווסדה של עמותה הינו רישומה בפנקס העמותות על ידי רשם העמותות. אין די בקבלת החלטה בדבר ייסוד עמותה או אף בהגשת הבקשה לרשם העמותות ועל המייסדים להמתין עד לקבלת תעודת התאגדות המעידה כי העמותה נרשמה, בטרם יחלו בפעילות.

ניתן לייסד עמותה לכל מטרה חוקית שעיקרה אינה עשיית רווחים, לאו דווקא מטרה ציבורית. זאת, בניגוד לחברה לתועלת הציבור, המוקמת בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999) להלן – חוק החברות), ולגביה נקבע שעליה לפעול למטרות ציבוריות בלבד.

על עמותה נאסר לחלק רווחים לחבריה, לרבות למייסדיה, במישרין או בעקיפין. יחד עם זאת, על פי סעיף 34ג) לחוק העמותות, חברי העמותה זכאים ליהנות משירותי העמותה על פי מטרותיה.

כאמור, מטרתה העיקרית של העמותה אינה יכולה להיות עשיית רווחים. כפי שיפורט בהרחבה בהמשך, כאשר ברור מתוך מטרות העמותה כפי שנוסחו בבקשת הרישום כי מטרתה העיקרית של העמותה הינה עשיית רווחים, יסרב רשם העמותות לרשום את העמותה.

עמותה מורכבת מחבריה, אך אין לחבריה זכויות קנייניות בעמותה. על פי סעיף 17 לחוק העמותות, החברות בעמותה הינה אישית, אינה ניתנת להעברה ואינה עוברת בירושה. כאשר תקנון העמותה קובע הסדרים שמשקלם המצטבר עולה כדי הענקת שליטה בעמותה למי מחבריה, יסרב רשם העמותות לרשום את העמותה, אלא אם יתוקן התקנון. נושא זה יידון בהרחבה להלן במסגרת הפרק הדין במתן זכויות עודפות.

החלטות המתקבלות בעת רישום העמותה עשויות להשפיע על העמותה, לא רק בשלב היווסדה, אלא גם במהלך חייה ואף בעת פירוקה.

בשלב הרישום, על העמותה לבחור את שמה ולהגדיר את מטרותיה. שם העמותה ומטרותיה כפי שנבחרו והוגדרו בעת הרישום יהוו את 'כרטיס הביקור' של העמותה וישמשו אותה במגעיה בעתיד עם תורמים פוטנציאליים, רשויות המדינה שמהן היא עשויה לבקש תמיכה, שלטונות המס בבואה לקבל הכרה כמוסד ציבורי או מלכ"ר ורשם העמותות בעת שיפקח על פעילותה וישקול בקשות המוגשות על ידה ובכללן בקשה למתן אישור ניהול תקין, לשינוי שם, מטרות או תקנון.

תקנון העמותה המאושר מהווה את הבסיס להתנהלות העמותה ומסדיר את היחסים בינה לבין חבריה ובין חבריה לבין עצמם. התקנון כולל, על פי רוב, התייחסות לנושאים מגוונים, החל מאופן קבלת חברים לעמותה, המשך במוסדותיה ודרכי פעולתם וכלה בהוראות הנוגעות לפירוק העמותה עם סיום פעילותה.

בחלקה הראשון של החוברת נתמקד בהיבטים הפרוצדורליים של רישום עמותה - אופן הגשת בקשת הרישום והסברים אודות הפרטים השונים הכלולים בה. בחלקה השני והמרכזי של החוברת נדון בנושאים מהותיים שונים הקשורים בשם העמותה, מטרותיה ותקנונה. בחלקה האחרון של החוברת

נעסוק בהנחיות לרישום אגודה עותומאנית כעמותה ובהנחיות ייעודיות לרישום עמותות בעלות מאפיינים מיוחדים, כגון עמותות בית כנסת.

יוער כי החוברת איננה מתייחסת לסוגיות ברישום ובשינוי שם ותקנון של חברות לתועלת הציבור.

בקשה לרישום עמותה

שני בני אדם או יותר רשאים לייסד עמותה. לשם כך, על המייסדים להגיש לרשם העמותות בקשה לרישום עמותה הנתמכת בתצהיר. בבקשה לרישום העמותה, על המייסדים לפרט, בין היתר, את שם העמותה המבוקש, כתובת העמותה, מטרותיה וסוג התקנון אותו היא מבקשת לאמץ. בחלק זה נדון בעיקר בהיבטים הפרוצדורליים הנוגעים לבקשה לרישום עמותה. החלקים הבאים יוקדשו לדיון בהיבטים המהותיים הנוגעים לשם העמותה מטרותיה ותקנונה.

הגשת בקשה לרישום עמותה

תקנה 2 לתקנות העמותות (טפסים), תשס"ט-2009 (להלן- תקנות הטפסים), קובעת כי המבקש לרישום עמותה יגיש לרשם בקשה, לפי טופס 1 שבתוספת לתקנות. תקנה 16 לתקנות הטפסים קובעת כי מילוי הפרטים בטופס הבקשה לרישום עמותה ייעשה בדרך של הקלדה על גבי טופס מקוון באתר האינטרנט של רשם העמותה. לאחר מילוי הטופס, יש להדפיסו ולהגישו לרשם כשהוא חתום בחתימות מקוריות של המייסדים.

ככל שמגיש הבקשה לרישום עמותה הוא עו"ד בעל כרטיס חכם, מומלץ כי הבקשה תוגש באופן מקוון באמצעות אתר הפעולות של רשם העמותות.

השמות המוצעים לעמותה

בהתאם לתקנה 2(א) לתקנות הטפסים, על המייסדים להציע 3 חלופות לשם העמותה בסדר עדיפות יורד. הרשם ירשום את החלופה הראשונה העונה על הקריטריונים הקבועים בחוק ואשר יידונו, כאמור, בפרק נפרד.

במסגרת הגשת הבקשה לרישום, על העמותה לבחור שם בעברית או בערבית. עמותה רשאית לכלול בבקשה תרגום של השם לאנגלית, לעברית או לערבית. ניתן להוסיף לשם גם תרגום לשפה אחרת הנכתבת באותיות לטיניות ובלבד שצורף לבקשה תרגום נוטריוני של השם לעברית או לערבית. על התרגומים בכל השפות להיות תרגום מילולי מדויק של השם בעברית או בערבית.

בתעודת הרישום של העמותה יופיע השם בעברית או בערבית כפי שאושר לה, ואם הבקשה כללה גם תרגום של השם כאמור לעיל, יופיע גם התרגום כפי שאושר, לשפה אחת נוספת. אין לשלב בשם בשפה אחת אותיות או מילים הכתובות בשפה אחרת, אך ניתן, לכלול בתוך שם בעברית מילה באנגלית או בערבית, אם היא כתובה באותיות עבריות. ככלל, לא ניתן לשלב מילים בשפות שאינן אנגלית בשם העברי או הערבי, אף אם הן נכתבות באותיות עבריות או ערביות.

כדי למנוע עיכובים ברישום העמותה, מומלץ למייסדים להציע שמות בעלי מאפיינים ייחודיים, זאת כיון שלא ניתן לאשר שם הדומה עד כדי להטעות לשם של תאגיד אחר, כפי שיובהר בהמשך. יצוין כי באפשרות המייסדים לערוך חיפוש באתר האינטרנט של רשות התאגידים באשר לשמות חברות ועמותות.

על פי סעיף 8א לחוק העמותות, שם העמותה יופיע בצורה מלאה, כפי שהוא מופיע בתעודת הרישום, על כל מסמך, שילוט או פרסום היוצא מטעמה. כמו כן, שם העמותה יכלול בסופו את הציון "עמותה", "עמותה רשומה" או "ע"ר".

כאמור לעיל, לנושא שם העמותה ייחוד בהמשך חלק נפרד.

מען העמותה בישראל

על העמותה לבחור כתובת בישראל אשר תהווה את כתובתה הרשומה. בהתאם לסעיף 33 לתוספת לחוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשכ"ז-1967, יראו כתובת באזור של עמותה, שכל חבריה הם אזרחי ישראל, כאילו היא כתובת בישראל. יש למלא את פרטי הכתובת במלואם, ובכלל זה, מיקוד ואצל מי הכתובת, במידה שאיננה במשרדי העמותה.

כתובתה הרשומה של העמותה אינה יכולה להיות תא דואר, אולם ניתן להוסיף גם מען למכתבים אשר יכול להיות גם תא דואר. יודגש כי רשם העמותות רשאי לשלוח מכתבים לכתובתה הרשומה של העמותה ואינו מחויב לפנות למען למכתבים.

כאשר מען העמותה איננו אצל אחד המייסדים או במשרדה של העמותה אלא אצל צד שלישי, דוגמת עורך דין או רואה חשבון, יש לצרף לבקשה הסכמה של הצד השלישי לשמש ככתובת העמותה, הכוללת הצהרה על כך שהוא יודע שעל פי החוק נדרשת הודעה של העמותה לצורך שינוי כתובתה. יודגש כי רשם העמותות אינו משנה את כתובת העמותה על בסיס הודעה של הצד השלישי שהסכים לשמש ככתובת העמותה וזאת אף אם הצד השלישי הודיע לעמותה על כוונתו לחדול משמש כתובת לעמותה. הדרך היחידה לשנות את כתובת העמותה הרשומה אצל רשם העמותות הינה בהגשת הודעה חתומה בידי שני חברי ועד העמותה (סעיפים 14 ו-38(א)(1)(לחוק העמותות).

רישום קודם כאגודה עותומאנית או כתאגיד אחר

סעיף 60 לחוק העמותות קובע כי אגודה עותומאנית רשאית להגיש לרשם העמותות בקשה להירשם כעמותה. הבקשה תוגש על גבי אותו טופס המשמש לבקשה לרישום עמותה חדשה. על מנת להבחין בין בקשה לרישום עמותה חדשה לבין בקשה לרישום אגודה עותומאנית כעמותה, כוללת הבקשה שאלה בדבר רישום קודם, במסגרתה על מבקשי הרישום יהיה לפרט את שמה ומספרה של האגודה שהייתה רשומה. על הבקשה יחתמו חברי ועד האגודה העותומאנית, בהתאם להחלטת אסיפה כללית של האגודה שתצורף לבקשה. היבטים נוספים הנוגעים לרישומה של אגודה עותומאנית כעמותה יפורטו בהמשך בחלק נפרד.

על המבקשים לרישום עמותה לציין בסעיף הרישום הקודם, לא רק אם היו רשומים כחברי אגודה עותומאנית, אלא גם אם היו רשומים כחברי תאגיד אחר, דוגמת עמותה או חברה, אשר פעל למען מטרת זהות או דומות.

יודגש כי גם אם המייסדים המבקשים לרישום עמותה, כולם או חלקם, לא היו חברים בתאגיד שהיה רשום בעבר, אך התאגיד שהם מבקשים לרישום ינהל פעילות שנוהלה בעבר במסגרת תאגיד אחר, עליהם לציין זאת בבקשה. כך לדוגמא, במידה שעמותה ניהלה בעבר בית כנסת או קבוצת ספורט וכעת מבקשים אנשים שלא היו חברים להקים עמותה חדשה לניהול אותו בית כנסת או אותה קבוצת ספורט, יש לציין זאת בבקשה.

מטרות העמותה בבקשה לרישום עמותה יש לפרט מהן מטרות העמותה. על המטרות להיות ברורות ומעשיות ולשקף את הנושאים שבכוונת העמותה לקדם ואת הפעילות שבכוונתה לבצע תוך פרק זמן סביר לאחר הקמתה. אין להסתפק במטרות כלליות כגון דת, ספורט, תרבות וכדומה. יחד עם זאת, אם מוקמת עמותה שמטרתה לשמש קרן למימון פעילויות ציבוריות בתחומים שונים, ניתן לציין את התחומים באופן כללי, כך למשל ניתן לנסח את המטרה כתמיכה במוסדות ללא כוונת רווח הפועלים לקידום דת, תרבות, ספורט וכיוצא באלה.

ניתן לפרט את המטרות על גבי הבקשה או להפנות לנספח מטרות שיצורף לבקשה או לסעיף מטרות בתקנון העמותה. יש להקפיד על נוסח אחיד של מטרות בבקשה ובתקנון. ככל שבתהליך הרישום ישונו המטרות, יידרשו המייסדים להגיש נוסח מעודכן של המטרות המתבקשות לפני רישום העמותה.

מטרותיה העיקריות של העמותה יפורטו בתעודת הרישום במגבלת המקום המוקצה לצורך זה בתעודה. כאשר לא ניתן לכלול את כל מטרות העמותה בתעודת הרישום תכיל תעודת הרישום על פי

רוב את המטרות על פי סדר הופעתן בבקשה. יחד עם זאת, לעיתים יתמצת רשם העמותות את המטרות, על פי שיקול דעתו. מייסדים המעוניינים בכך, יכולים לצרף תמצית מטרות באורך של עד 35 מילים, שהם מבקשים שתופיע בתעודה. יודגש כי נוסח המטרות בתעודת הרישום ייקבע על ידי הרשם. כמו כן, נציין כי מטרות העמותה הן כלל המטרות שאושרו, גם אם אינן מפורטות בתעודת הרישום.

כאמור לעיל, לנושא מטרות העמותה ייחד בהמשך חלק נפרד.

תקנון העמותה

סעיף 10 לחוק העמותות קובע כי המייסדים רשאים להגיש לרשם תקנון לעמותה. במידה שלא מוגש תקנון כאמור, יראו כתקנון העמותה את התקנון המצוי שבתוספת הראשונה לחוק העמותות.

בפני מייסדי העמותה עומדות למעשה שלוש אפשרויות מרכזיות לעניין התקנון:

האפשרות הראשונה הינה להציע תקנון משלהם לעמותה. התקנון ייבדק על ידי החטיבה הרלוונטית ברשם העמותות, בהתאם לתחום הפעילות של העמותה שרישומה מתבקש, על מנת לוודא שסעיפיו עולים בקנה אחד עם דרישות החוק, לרבות הפרשנות שניתנה להם על ידי הרשם בהנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות. במידת הצורך יתבקשו המייסדים לתקן סעיפים בתקנון שהוצע על ידם.

האפשרות השנייה הינה לאמץ את התקנון המצוי כלשונו.

האפשרות השלישית הינה לאמץ את התקנון המצוי, אך להכניס בו שינויים שיצורפו כנספח לטופס הבקשה לרישום, או במסגרת רישום מקוון, לבחור את האפשרות של תקנון מצוי עם שינויים סטנדרטיים. השינויים הסטנדרטיים נוסחו מראש על ידי רשם העמותות ובמקרה כזה כל שנותר למייסדים הוא לחתום על הטפסים הרלבנטיים המצויים באתר האינטרנט של רשות התאגידים, או במסגרת רישום מקוון לבחור את התקנון המצוי עם שינויים סטנדרטיים כאמור לעיל. ככל שמגישים בקשה שלא באופן מקוון, ניתן לצרף לה טפסים: הטופס הראשון שכותרתו: "שינוי סעיף 18 לתקנון המצוי – מורשי חתימה", נועד לאפשר לוועד להסמיך כמורשי חתימה גם חברי עמותה או עובדיה שאינם חברי ועד. הטופס השני שכותרתו: "תוספת שני סעיפים לתקנון המצוי", נועד להוסיף לתקנון העמותה סעיפים לעניין איסור חלוקת רווחים ושימוש בנכסי עמותה לאחר פירוקה וזאת לאור דרישות של רשויות המס לגבי עמותות המבקשות לקבל הכרה כמוסד ציבורי על פי פקודת מס הכנסה.

יצוין כי אם המייסדים פועלים על פי אחת משתי האפשרויות האחרונות, וככל שהשינויים שיתבקשו על פי האפשרות השלישית הינם מצומצמים, הבקשה תטופל על ידי מחלקת רישום של רשם העמותות, וזמן הטיפול יהיה קצר יותר.

כפי שצוין לעיל, סוגיות נוספות הקשורות לתקנון העמותה יידונו בהרחבה בחלק נפרד שיוקדש לכך.

אגרת רישום ודמי פרסום ברשומות

הגשת בקשה לרישום עמותה או רישום אגודה עותומנית כעמותה כרוכה בתשלום אגרה ודמי פרסום ברשומות. סכומי האגרה המעודכנים קיימים באתר רשות התאגידים ובשרת התשלומים הממשלתי. את התשלום ניתן לבצע דרך אתר האינטרנט של רשות התאגידים או בבנק הדואר באמצעות שובר תשלום שניתן לקבלו במשרדי רשם העמותות. יש לצרף לבקשת הרישום את הקבלה המקורית המיועדת למסירה לרשם העמותות (ולא את הקבלה ללקוח) עם חותמת מקורית של בנק הדואר או

תדפיס של אישור בדבר תשלום באינטרנט. הקבלה צריכה לכלול את השם המוצע של העמותה ואת שמו של הגורם שביצע את התשלום. בקשות המוגשות ללא קבלה כאמור בדבר ביצוע התשלום אינן נקלטות אלא מוחזרות למייסדים ללא טיפול.

תקנות העמותות (אגרות), תשנ"ח - 1998 קובעות כי אגרת הרישום הינה עבור "הגשת בקשה לרישום עמותה". על כן, ככלל, לא תוחזר אגרת רישום עמותה אף אם בסופו של דבר לא נרשמה העמותה, אם בשל סירובו של רשם העמותות לרשום העמותה ואם מאחר שהמייסדים חזרו בהם מהבקשה.

יחד עם זאת, במקרים בהם לא נעשה טיפול כלשהו בבקשה או שנעשה טיפול מזערי בלבד שלא כלל בדיקת הבקשה לגופה או משלוח מכתב למייסדים, תוחזר אגרת הרישום, ככל שתוגש בקשה להחזר אגרה.

פרטי המייסדים חתימות ותצהיר

כאמור לעיל, סעיף 1 לחוק העמותות קובע כי שני בני אדם או יותר שהם בגירים רשאים לייסד עמותה. בהתאם לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, בגיר הוא מי שמלאו לו 18 שנה. סעיף 15 לחוק העמותות קובע אמנם כי מי שמלאו לו 17 רשאי להצטרף כחבר בעמותה אולם לאור האמור בסעיף 1 לחוק העמותות אין הוא רשאי להיות בין מייסדיה.

על מייסדי העמותה למלא את כל הפרטים המפורטים בבקשה, דהיינו: שם משפחה, שם פרטי, שם האב, מספר זהות, שנת לידה, כתובת ומספר טלפון. אין הגבלה בדבר אזרחותם או מקום מושבם של מייסדי העמותה. כאשר תושב זר מבקש לייסד עמותה יש למלא את פרטי כתובתו במקום מגוריו ואם אינו אזרח ישראל, יש למלא מספר דרכון במקום מספר תעודת זהות ולצרף העתק נאמן למקור של עמודי הדרכון בהם מופיעה תמונה, מדינת ההנפקה ותוקף הדרכון.

סעיף 1 לחוק העמותות קובע כי שני בני אדם רשאים לייסד עמותה. גם תאגיד רשאי להיות בין מייסדי העמותה. יתכנו גם מקרים שבהם קבוצת אנשים, כגון תא משפחתי בעמותת בית כנסת וקבוצת ספורט שאינה תאגיד, יהיו רשאים לייסד עמותה ולהיות חברים בה.

תקנה 2(ז) לתקנות הטפסים קובעת כי הבקשה לרישום עמותה תיחתם בידי המייסדים, ואם המייסד הוא תאגיד, על ידי המורשים לחתום בשמו. החותם בשם תאגיד צריך להיות מוסמך מטעם התאגיד לייסד עמותה, לרבות על פי החלטה במוסדות התאגיד, ככל שנדרשת החלטה כזו, והצהרתו במסגרת הבקשה לרישום עמותה, מתייחסת גם להיותו מוסמך כאמור. בהתאם לסעיף 2 לחוק העמותות ותקנה 2 (ה) ו- (ז) לתקנות הטפסים, על המייסדים לחתום על תצהיר בפני עורך דין בנוסח המפורט בבקשה לרישום עמותה. התצהיר כולל הסכמה לשמש כחבר ועד העמותה, הצהרה כי המייסד לא הורשע בעבירה המפורטת בסעיף 33(א)(4) לחוק העמותות והסכמה שיימסר לרשם העמותות מידע בדבר רישום פלילי אודות המייסד

יש להגיש לרשם העמותות בקשה הכוללת חתימות מקוריות של המייסדים. ניתן להסתפק באישור של עורך דין כי הבקשה הנה העתק נאמן למקור. מומלץ לשמור עותק מקורי אצל המייסדים או עורך דינם.

על המייסד עצמו לחתום על הבקשה בפני עורך הדין על מנת שזה יזהירו כי עליו להצהיר את האמת. לא ניתן להגיש בקשות החתומות בידי מיופה כוח מטעם המייסד.

כאשר מייסד נמצא מחוץ לישראל, עליו להגיש מסמכים שנחתמו בפני קונסול או בפני נוטריון ציבורי עם אישור אפוסטיל. בכל מקרה, גם אם המייסד אינו דובר עברית, עליו לחתום על טופס הבקשה בעברית, לאחר שקיבל הסברים על האמור בו. לא ניתן להגיש מסמכים כאשר התצהיר נעשה בפני עורך דין ישראלי בחו"ל.

שינויים בבקשה ביוזמת המייסדים

משהוגשה בקשה לרישום עמותה, וכל עוד לא נרשמה העמותה, ניתן לשנות את פרטי הבקשה. על הבקשה לשינוי פרטים להיות חתומה בידי כל המייסדים או לחלופין על ידי רוב המייסדים בצירוף אישור כי הודעה על ההחלטה לשנות את פרטי הבקשה נשלחה לכל המייסדים בדואר רשום לפחות 14 ימים לפני מועד הבקשה לשינוי, כנדרש בסעיף 2(ב) לחוק העמותות. כאשר המייסדים מיוצגים על ידי עורך דין, ניתן להסתפק בחתימתו על גבי הבקשה לשינוי פרטים.

במידה שבמהלך הליך הרישום מתחלפים חלק מהמייסדים, על המייסדים שהוחלפו, להגיש לרשם הצהרה לפיה הם מוותרים על זכותם לייסד העמותה.

הליך הטיפול והרישום

ככל שהבקשה מוגשת באמצעות עו"ד בעל כרטיס חכם, מומלץ להגישה באופן מקוון באמצעות אתר הפעולות של רשות התאגידים. ככל שלא, יש למלא את הבקשה לרישום עמותה בטופס מקוון הנמצא באתר האינטרנט של רשות התאגידים, יש להדפיס את טופס הבקשה ולחתום עליו בחתימות מקוריות. את הבקשה החתומה יש להגיש במשרדי רשות התאגידים (בירושלים או בתל אביב) או לשלוח בדואר. יודגש כי הבקשה אינה נבדקת במקום בעת הגשתה. רשם העמותות יטפל רק בבקשות שימולאו בטופס מקוון ויוגשו חתומות כנדרש לאחר הדפסת הטופס, בצירוף קבלה מקורית על תשלום אגרה. בקשות שלא יוגשו כאמור, יוחזרו למייסדים ולא ייקלטו. בקשות שהוגשו כנדרש, יקלטו במערכת המידע של רשם העמותות, יקבלו מספר בקשה ויועברו לבדיקה. מידע בדבר זמני הטיפול בבקשות ניתן למצוא באתר האינטרנט של רשות התאגידים.

רישום העמותה

כאשר בקשת הרישום מוגשת בצורה מלאה ולא נדרשים פרטים נוספים או הבהרות, מונפקת תעודה לרישום עמותה. רישום העמותה מסתיים בחתימה על תעודת הרישום. כל עוד לא נחתמה תעודת הרישום, העמותה אינה רשומה ואין לעשות שימוש כלשהו בשם העמותה או במספר שניתן לעמותה. לאחר רישום העמותה נשלחים לעמותה באמצעות המייל תעודת הרישום וסט מסמכי הרישום הרבות בקשת הרישום, מטרות ותקנון, מאושרים על ידי רשם העמותות. המסמכים יישלחו לתיבת המייל שנמסרה על ידי המבקש. בנוסף, פרטי העמותה הרשומה יופיעו באתר האינטרנט של רשות התאגידים, לכל היותר יממה לאחר רישומה.

תעודת רישום עמותה כוללת את שם העמותה, כתובתה ומטרותיה העיקריות. ככלל, מרגע שנחתמה תעודה הרישום, לא ניתן לבצע בה שינויים. שינויים עתידיים בשם העמותה, כתובתה או מטרותיה לא יבואו לידי ביטוי בתעודה, ואין אפשרות להנפיק תעודה חדשה כתוצאה משינויים אלה. יחד עם זאת, אם נפלה טעות סופר בתעודה שמקורה בהקלדה מוטעית של עובדי רשם העמותות, תתוקן הטעות ותימסר לעמותה תעודה חדשה, ובלבד שהעמותה פנתה לרשם תוך זמן קצר, שלא יעלה על שלושה חודשים, בבקשה לתקן את התעודה, ושני חברי ועד הצהירו כי לא נעשה שימוש כלשהו בתעודה או בסט המסמכים שצורף לה. במקרים אלה תתבקש העמותה להשיב את התעודה המקורית בטרם קבלת תעודה מתוקנת.

דרישה להבהרות או לביצוע תיקונים וביטול מחוסר תגובה או לבקשת המייסדים

פעמים רבות לאחר בדיקת הבקשה לרישום עמותה נמצא כי נדרשים הבהרות או תיקונים וזאת לרוב בנוגע לשם המבוקש, מטרות העמותה או לתקנון המוצע. במקרים אלה יישלח למייסדים מכתב המפרט את התיקונים או ההבהרות הנדרשים ופרק הזמן שהוקצה לצורך ביצוע התיקונים. המכתב יישלח לעורך הדין המטפל או כאשר אין עורך דין מטפל, לכתובתו של המייסד הראשון ברשימת המייסדים. את ההבהרות או ההודעה על ביצוע התיקונים על המייסדים למסור באופן שתואר לעיל לעניין שינויים בבקשה ביוזמת המייסדים. יחד עם זאת, הרשם יסתפק באישור נציג המייסדים בלבד לעניין הבהרות או תיקונים הנובעים מדרישות חוק העמותות או כאשר מדובר בנושא שאינו מהותי. במידה וחלף המועד שהוקצה להבהרות או לתיקונים ולא נתקבלה תגובת המייסדים, תבוטל הבקשה מחוסר תגובה.

המייסדים רשאים לבטל את הבקשה כל עוד לא נרשמה העמותה. לעניין זה נדרשת חתימת כל המייסדים או בא כוחם על הסכמה לביטול בקשת הרישום.

מייסדים שבקשת הרישום שהגישו בוטלה לבקשתם או מחוסר תגובה, יהיו רשאים לבקש מרשם העמותות לחדש את הטיפול בבקשה במשך שלושה חודשים מיום הביטול, ללא תשלום אגרה נוספת. בבקשה כאמור, יפרטו המייסדים את הנימוקים לאיחור בהגשת תגובתם. יודגש כי במידה וחלפה יותר משלושה חודשים מיום שבקשת הרישום בוטלה מחוסר תגובה, יהיה על המייסדים להגיש בקשת רישום חדשה ולשלם אגרת רישום.

סירוב רישום

העילות הקבועות בחוק בגינן מסרב רשם העמותות לרשום עמותה הינן מצומצמות יחסית. רשם העמותות יסרב לרשום עמותה כאשר מטרת ההתאגדות הינה בלתי חוקית או מכוונת לחלוקת רווחים ובמקרים בהם עיקר מטרתה עשיית רווחים. פירוט נוסף לעניין זה יובא להלן בחלק העוסק בפעילות עסקית של עמותה. עילות נוספות לסירוב רישום מתגבשות כאשר מטרות העמותה שוללות את קיומה של מדינת ישראל או את אופייה הדמוקרטי או כשיש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעילות בלתי חוקית. בנוסף, יסרב רשם העמותות לרשום עמותות ששמן עלול להטעות או דומה עד כדי להטעות לשמו של תאגיד רשום אחר.

כאשר מתעורר ספק בנוגע לקיומה של עילת סירוב לרישום עמותה, פונה על פי רוב רשם העמותות למייסדים בבקשה כי ימסרו פרטים נוספים והבהרות, שנועדו לאפשר לרשם להחליט האם יש מקום לאשר את רישום העמותה. כך לדוגמא, יברר הרשם במקרים מתאימים האם העמותה המבקשת להירשם מוקמת על מנת לפעול במקום עמותה קיימת שלא סיימה את פעילותה בדרכים הקבועות בחוק העמותות ויסרב לרשום עמותות הקמות על 'חורבות' של עמותה אחרת. בנוסף יסרב הרשם לרשום עמותות שמיד עם הקמתן תיווצר עילה לפירוקן למשל בשל אי יכולתן לקיים את מטרותיהן. כך למשל, כאשר בין מטרות העמותה כלולה מטרה כגון הפעלת בית כנסת או החזקת בית עלמין, אשר הפעילות לקידומה עתידה להתבצע במקרקעין שאינו בבעלותה, ידרוש הרשם אישור מטעם בעל המקרקעין כדי לוודא שהעמותה תוכל לקדם את מטרותיה. דוגמא נוספת היא כאשר ישנה עמותה אחרת המקיימת בפועל את הפעילות אותה מבקשת העמותה המבקשת להירשם לקיים, ונראה כי לא ניתן באופן סביר לקיים את הפעילות במקביל. מצבים אלה מתעוררים פעמים רבות בנוגע לבתי כנסת לקבוצות ספורט.

שם העמותה ושינוי שם

שם העמותה

זכות העמותה לבחור את שמה הינה זכות יסוד הנגזרת הן מחופש ההתאגדות והן מחופש הביטוי. אל מול הזכות לבחור שם ניצבים אינטרסים אחרים, המוצאים ביטוי בסעיף 4 (א) לחוק העמותות הקובע כי לא תירשם עמותה בשם העלול להטעות או לפגוע בתקנת הציבור או ברגשותיו ובסעיף 4(ב) הקובע כי לא תירשם עמותה בשם זהה או בשם הדומה עד כדי להטעות לתאגיד רשום, לעמותה הנמצאת בתהליכי רישום, לתאגיד שרישמו בוטל ולא חלפו שנתיים מיום הביטול או לשם המבוקש לעמותה במסגרת הליך מיזוג.

המבחן שאומץ בפסיקה על מנת לאזן בין האינטרסים ולקבוע האם שם עלול להטעות הוא מבחן של וודאות קרובה לכך שהשם המוצע יביא לתוצאה שמבקש המחוקק למנוע.

כאמור לעיל, סעיף 4(ב) לחוק העמותות קובע כי לא תירשם עמותה בשם הדומה עד כדי להטעות לשמו של תאגיד רשום. בפסיקה נקבע מבחן משולש, במסגרתו נבחנים:

1. המראה והצליל של השם המבוקש
2. האם יש דמיון בקהל היעד ובתחומי הפעילות של שני התאגידיים
3. שאר נסיבות המקרה

יצוין כי במסגרת החשש הכללי להטעה, יתכן שהרשם יסרב לאשר שם שדומה לשם שמזוהה עם פעילות של גוף מוכר ובעל מוניטין, אף אם לא מדובר בגוף מואגד.

ככלל, יש לבחור בשם שעולה בקנה אחד עם מטרת העמותה וזאת כדי למנוע הטעה של תורמים וגורמים אחרים הסבורים שהעמותה עוסקת בפעילות הנגזרת משמה, בעוד בפועל מופנה עיקר תקציבה למטרות אחרות. שמה של העמותה אינו יכול להצביע על מטרה שאינה בין מטרותיה הרשומות של העמותה, או על מטרה צדדית שאינה משקפת את פעילותה העיקרית. כך לדוגמא, שימוש במילה "בינלאומי" בשמה של עמותה, אשר מטרותיה, ולאחר ייסודה, גם פעילותה, אינן במישור הבינלאומי. דוגמא נוספת היא כלילת המילים "סיוע לנזקקים" בשם עמותה, שעיקר מטרותיה ופעילותה מכוונות להפעלת כולל או בית כנסת.

ככל שנכללת בשם העמותה מילה בלתי מובנת, לרבות מילה בשפה זרה, או ראשי תיבות, העמותה תידרש להבהיר לרשם האם מדובר במילה חסרת משמעות, ואם לא, להבהיר את משמעותה. במקרה כזה יבדוק הרשם האם לא נעשה שימוש בתרגום המילה או בביטוי היוצר את ראשי התיבות בשם של עמותה קיימת, באופן המנוגד לאמור לעיל.

שם המרמז על היותה של העמותה ארגון גג או ארגון המרכז באופן בלעדי פעילות בתחום מסוים לא יאושר אלא אם יוכח להנחת דעת הרשם כי יש בסיס מספק לכך.

כאשר בשם מוזכרת מילה או ביטוי ייחודיים המזוהים באופן מובהק עם תאגיד או גוף בעל מוניטין, כגון: מכבי, הפועל, אליצור, רוטרי, בני ברית, וכדומה, או שם אדם פרטי או תאגיד, שאיננו מבין מייסדי העמותה, כגון: בעמותה למען פלוני או בעמותת ידידי בית ספר אלמוני, יש לצרף את הסכמתם בכתב, או, במקרה של שימוש בשם של נפטר, הסכמת בן משפחה קרוב. חריג לאמור לעיל הוא מקרה שמדובר ברצון לכלול בשם העמותה שם של אדם שהוא דמות ציבורית, למשל לצרכי הנצחה, וזאת מבלי לגרוע מההוראות המפורטות לעיל.

שימוש במילים מיוחדות או בצירופי מילים: אין להשתמש במלה "ממשלתי" או "ממלכתי". קיימות מילים נוספות שיכולות לרמז על הכרה ממלכתית, ולגביהן יידרש הסבר באשר לקשר למדינה, כגון המילים "לאומי" ו"מועצה". במקרים אלה, יידרשו המבקשים לשכנע את הרשם מדוע אין חשש להטעיית הציבור.

בהתאם לסעיף 21 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958, אין להשתמש במילים: אוניברסיטה, טכניון, מכון טכנולוגי, פקולטה, אקדמיה, בית ספר גבוה, מכללה אקדמית, השכלה גבוהה או חינוך גבוה, בשם המבוקש למוסד חינוכי ללא אישור המועצה להשכלה גבוהה.

אין להשתמש במילה "עירוני" ללא המצאת אישור שר הפנים.

לנוכח ההגדרה בסעיף 1 בחוק הספורט, תשמ"ח-1988, אין להשתמש במילים: "איגוד" או "התאחדות" לעניין ספורט, ללא המצאת אישור מאת מינהל הספורט במשרד התרבות והספורט. כמו כן, עמותה המבקשת לבצע פעילות ארצית בתחום הספורט ומעוניינת לכלול בשמה את המילה "בישראל", תידרש לצרף את אישור מינהל הספורט.

אין להשתמש במספר יחידה של צה"ל בשם העמותה ללא קבלת הסכמה מצה"ל.

בהתאם לסעיף 8 לחוק המוזיאונים, תשמ"ג-1983, אין להשתמש בכינוי מוזיאון בשם של עמותה של עמותה שלא בהקשר למוזיאון מוכר, אלא אם צוין בשם העמותה כי מדובר במוזיאון פרטי.

לא ניתן לכלול את המילה "סניף" בשם העמותה, הואיל וכל עמותה היא ישות משפטית נפרדת ואילו המלה "סניף" מצביעה על תלות. ניתן לעגן קשרים בין עמותות על ידי השתתפותן בייסוד או בחברות בעמותות אחרות או במסגרת הסכמית ובלבד שאינה סותרת את החוק, מטרות העמותות ותקנוניהן.

לא ניתן לכלול בשם העמותה את המילה "קרן", אם מטרותיה אינן נושאות אופי של קרן דהיינו תמיכה בגופים אחרים או שימוש בפירות נכסיה לקידום מטרותיה.

רצוי להוסיף את שם הישוב כאשר הפעילות תבוצע בתחומו או בסביבתו. בעמותות המנהלות בית כנסת, וכדי להבחין אותם מבתי כנסת אחרים, יש לכלול את שם הישוב בשם העמותה, אלא אם כן יש בשם, לדעת הרשם, מילה ייחודית המאבחנת את השם באופן מובהק.

שינוי שם העמותה

בהתאם לסעיף 11 לחוק העמותות, עמותה רשאית לשנות את שמה בהחלטת האסיפה הכללית שנתקבלה ברוב קולות הזכאים להצביע בה, דהיינו ברוב קולות הנוכחים והמצביעים באסיפה. סעיף 13 לחוק קובע כי ניתן להגביל את סמכות העמותה לשנות את שם העמותה, לדרוש לצורך השינוי רוב גדול יותר או לקבוע לו תנאים אחרים.

השינוי טעון אישור רשם העמותות. אין לעשות שימוש בשם החדש בטרם אושר השינוי על ידי הרשם ונחתמה תעודה לשינוי שם. דיווח על החלטה לשינוי שם יוגש על גבי טופס 2 לתקנות הטפסים, המצוי באתר האינטרנט של רשות התאגידיים. יש לצרף לדיווח את פרוטוקול האסיפה הכללית בה הוחלט על שינוי השם ולהקפיד כי השם עליו הוחלט יצוין גם בפרוטוקול האסיפה ולא רק על גבי טופס הדיווח. כמו כן יש לצרף לדיווח קבלה בדבר תשלום אגרה עבור פרסום ברשומות.

יצוין כי כדי שהרשם יוכל להפעיל את שיקול דעתו בהתאם להוראות החוק, ובכלל זה לעניין העדר הטעייה בשם המבוקש, הוא נדרש לבחון בין היתר את פעילותה של העמותה. עמותה המגישה בקשה לשינוי שם תידרש להגיש דיווחים, הכוללים, בין היתר, דוחות כספיים ומילוליים לפחות לתקופה של שתי שנות דיווח, ככל שלא הגישה דיווחים כאמור, וזאת כתנאי לטיפול בבקשתה.

מטרות העמותה ושינוי מטרות

מטרות העמותה

סעיף 1 לחוק העמותות קובע כי שני בני אדם, החפצים להתאגד כתאגיד למטרה חוקית שאינה מכוונת לחלוקת רווחים בין חבריו ושמטרתו העיקרית אינה עשיית רווחים, רשאים לייסד עמותה. בסעיף 3 לחוק העמותות נקבע כי לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל או את אופייה הדמוקרטי, או אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות.

כאמור, בהתאם לסעיף 1 לחוק העמותות, רשאית עמותה לפעול למטרה חוקית שאינה מכוונת לחלוקת רווחים ושמטרתה העיקרית אינה עשיית רווחים. העולה מכך הוא, שאין איסור על היווצרות רווחים בעמותה אולם עיקר פעילותה של העמותה צריך להיות קידום של מטרות שאינן עסקיות ובאופן שאיננו מכוון לעשיית רווחים.

כאשר מוגשת בקשה לרישום עמותה למטרות שהן פעילות המקובלת בשוק כעסקית, הנחת היסוד היא כי מטרתה העיקרית היא עשיית רווחים, דבר המנוגד לסעיף 1 לחוק העמותות, אלא אם ניתן יהיה לשכנע את רשם העמותות כי האופן שבו תפעל העמותה לקידום מטרותיה שונה באופן מובהק מהאופן בו גוף עסקי יפעל לקידום אותן מטרות.

כך למשל, אם עמותה תבקש להתאגד לשם הקמת חנות לממכר מוצרי מזון (סופרמרקט), שהיא פעילות המתבצעת בדרך כלל במגזר העסקי, יהיה עליה לשכנע את רשם העמותות, בשלב הרישום, כי אופן הפעלת החנות יהיה במובהק ללא כוונת רווח, למשל, תוך גביית מחירים מופחתים משמעותית מהמחירים הנגבים בגוף עסקי המקיים אותה פעילות. יודגש כי ניסוח המטרות במועד הגשת הבקשה לרישום יידרש לשקף במפורש את האמור, וכך כמובן גם האופן בו תקדם העמותה את מטרותיה לאחר הרישום.

דוגמא נוספת היא עמותה המבקשת להתאגד לצורך בניה עצמית של אזור מגורים עבור חבריה ובני משפחותיהם בלבד. מטרת ההתאגדות היא שיפור תנאי המגורים ואיכות החיים של חברי העמותה בדרך של הוזלת עלות הבנייה לחברים והקלה בביצוע פרויקט הבנייה.

בניית אזור מגורים היא מטרה המקובלת בשוק כעסקית. על כן, לא תירשם עמותה עם מטרה כאמור, אלא אם ניתן יהיה לשכנע כי תכליתה העיקרית של העמותה אינה לפעול לרווחתם הכלכלית האישית של חבריה וכי היא תפעל, על כן, באופן שונה מגוף עסקי הפועל לקידום אותה מטרה.

נציין בהקשר זה כי בעבר ניתן היה לרשום עמותות בניה, אולם המדיניות בעניין זה שונתה בשנת 2017, וכיום, ככלל, לא ניתן עוד לרשום עמותות מסוג זה. לעיתים, כוללות מטרות העמותה פעילות שמבוצעת על-ידי גורמים עסקיים אך מדובר בפעילות שמקובל לעשותה גם במסגרת גופים שאינם (למטרת רווח) למשל, ניהול בית אבות). במקרה זה, פעילות העמותה תיבחן בהתאם לאמות המידה הרלוונטיות לתאגידי שאינם למטרת רווח. כך למשל, במקרים בהם המחיר שנגבה על-ידי העמותה אינו נמוך משמעותית ממחיר השוק תוך היווצרות עודפים גבוהים או תשלום משכורות גבוהות מאותה פעילות, לצד העדר סממנים בדבר התרומה החברתית או הציבורית של פעילות העמותה, תחשב הפעילות כפעילות שתכליתה העיקרית הינה עשיית רווחים, המנוגדת להוראת סעיף 1 לחוק העמותות. בשלב הגשת הבקשה לרישום, העמותה תידרש לשקף במפורש במטרותיה את אופן הפעולה העתידי באופן שיבחין את דרך פעולתה מפעילות דומה שתבוצע על-ידי גורמים עסקיים.

על המייסדים לפרט בבקשה לרישום העמותה מהן מטרותיה, וכפי שפורט לעיל, על המטרות להיות ברורות ומעשיות ולשקף את הנושאים שבכוונת העמותה לקדם ואת הפעילות שבכוונתה לבצע. אין להסתפק במטרות כלליות כגון דת, ספורט, תרבות וכדומה.

קיימת חשיבות רבה להגדרה מדויקת של מטרות העמותה שכן מטרות העמותה תיבחנה בעתיד על ידי גורמים שונים כגון רשם העמותות, תורמים פוטנציאלים, רשויות המס ומשרדי ממשלה מהם עשויה העמותה לבקש תמיכה. חל איסור על עמותה לפעול בניגוד למטרותיה ופעולה בניגוד למטרות אף מהווה עילה לפירוקה של עמותה. לכן, על המייסדים לפרט בבקשת הרישום את כל המטרות אותן בכוונת העמותה לקדם. יחד עם זאת יש להימנע מציון מטרות שאין סיכוי סביר שהעמותה תפעל לקידומן שכן, כמפורט בכללי הניהול התקין שפורסמו על ידי רשם העמותות, נדרשת עמותה לקדם את כל מטרותיה הרשומות.

כפי שפורט לעיל לעניין עליות סירוב רישום, רשם העמותות אינו מאשר מטרות שברור כבר בעת הרישום כי אין אפשרות מעשית לקיימן ולכן מתבקשים לעיתים מייסדים להמציא אישורים שונים,

על מנת להראות כי אין מניעה ברורה לקיום המטרות. כך למשל, כאשר פעילות העמותה אמורה להתבצע במקרקעין שאינם שלה, יידרשו המייסדים במקרים מסוימים להמציא את הסכמת בעל הקרקע.

בנוסף לאמור לעיל ישנן מטרות בעלות מאפיינים ייחודיים, כדוגמת ניהול בית כנסת, הצלת חיים, סיוע לנבחרי ציבור, סיוע לצה"ל, עמותות עירוניות, עמותות העוסקות בקבורה וכד', אשר לגביהן יידרשו לעיתים המייסדים להמציא מידע נוסף או לפעול על פי הנחיות הנוגעות להן. בהמשך יוקדש פרק נפרד לדיון בחלק מהעמותות המוקמות למטרות בעלות מאפיינים ייחודיים.

שינוי מטרות

סעיף 11 לחוק העמותות קובע כי עמותה רשאית בהחלטת האסיפה הכללית שנתקבלה ברוב קולות הזכאים להצביע בה, דהיינו ברוב קולות הנוכחים והמצביעים באסיפה, לשנות את מטרותיה הרשומות, להוסיף עליהן או לגרוע מהן. בסעיף 13 לחוק נקבע כי ניתן להגביל את סמכות העמותה לשנות את מטרותיה, לדרוש לשינוי רוב גדול יותר או לקבוע לו תנאים אחרים. השינוי טעון אישור רשם העמותות. יצוין כי כדי שהרשם יוכל להפעיל את שיקול דעתו בהתאם להוראות החוק, הוא נדרש לבחון בין היתר את פעילותה של העמותה ונכסיה. עמותה המגישה בקשה לשינוי מטרות תידרש להגיש דיווחים הכוללים בין היתר דוחות כספיים ומילוליים לפחות לתקופה של שתי שנות דיווח, ככל שלא הגישה דיווחים כאמור, וזאת כתנאי לטיפול בבקשתה.

שינוי במטרות העמותה טומן בחובו פוטנציאל פגיעה בגורמים שונים, כדוגמת תורמים, שהחליטו לתרום מכספם לעמותה לאור מטרותיה הרשומות ויתכן שלא היו תורמים למען המטרות החדשות אותן מבקשת העמותה לאמץ. ההסדרים המפורטים בסעיף 11 לחוק העמותות לעניין שינוי מטרות ואשר יידונו להלן נועדו בין היתר להתמודד עם קושי זה.

נוכח החשש לפגיעה בצדדים שלישיים, כגון תורמים, בעקבות שינוי המטרות, לפני החלטה על שינוי המטרות, על הוועד להציג בפני האסיפה הכללית פירוט של הנכסים שנצברו למטרות העמותה עובר לשינוי המבוקש והמחויבויות שקיבלה על עצמה העמותה לעניין שינוי המטרות לרבות כלפי תורמים לעמותה. דהיינו, על ועד העמותה להציג לאסיפה הכללית מסמך (בד"כ דו"ח כספי), המפרט מהם נכסי העמותה שנצברו על פי המטרות טרם השינוי, ולהבהיר האם העמותה התחייבה כלפי תורמים להשתמש בנכסים הנ"ל, כולם או חלקם, למטרה מסוימת בלבד. כמו כן, על האסיפה הכללית להחליט האם יש צורך לנקוט בהסדרים כלשהם על מנת להבטיח שנכסים שנצברו בתקופה שעד לשינוי המטרות יופרדו מנכסים שיתקבלו לאחר שינוי המטרות וישמשו רק למטרות טרם השינוי.

החוק יוצר הבחנה בין שינוי למטרות הקרובות למטרות העמותה, שאישורן בסמכות רשם העמותות לבין שינוי למטרות הרחוקות ממטרות העמותה, שאישורן מסור לסמכותו של בית המשפט המחוזי:

מטרות קרובות:

קיומה של קירבה בין המטרות החדשות לישנות נבחנת בהתאם לנסיבות המיוחדות של העניין.

באופן כללי ניתן לומר שמטרות קרובות הן מטרות הכלולות בתחום פעילות העמותה, כגון תחומי פעילות של דת, בריאות, חינוך, הגנת הסביבה, רווחה, ספורט וכדומה.

יחד עם זאת, כאמור, שאלת הקרבה בין המטרות הינה תלויה נסיבות. כך לדוגמה, בתי כנסת רבים עוסקים בגמילות חסדים וסיוע לנזקקים במסגרת פעילותם. אמנם דת, צדקה וסעד הינן תחומי פעילות שונים אך למרות זאת רואה רשם העמותות בסיוע לנזקקים וגמילות חסדים מטרות קרובות למטרות של בית כנסת. לעומת זאת, אם עמותה העוסקת בסיוע לנזקקים וגמילות חסדים תבקש להוסיף למטרותיה מטרה של ניהול בית כנסת, יראה בכך רשם העמותות מטרה רחוקה.

במסגרת אישור שינוי המטרות על ידי הרשם, יבחן הרשם האם מדובר במטרות קרובות, ואם כן, האם צודק ונכון בנסיבות העניין, ובשים לב לפעילות העמותה לפני השינוי, לאשר את שינוי המטרות ובאילו תנאים. לצורך כך, יבחן רשם העמותות, בין היתר, האם ניתן להניח שמי שנתן תרומות לעמותה למטרות הקודמות, היה מסכים לשימוש בכספי התרומות גם למטרות החדשות.

לעיתים מתנה רשם העמותות את אישור השינוי בתנאים שהעיקריים שבהם הינם הפרדה תקציבית (בדו"חות הכספיים ובחשבונות בנק נפרדים) בין הפעילות לקידום המטרות טרם השינוי לבין הפעילות לקידום המטרות החדשות, ושימוש בנכסים שנצברו עד לשינוי רק למטרות הקודמות. התניית האישור בתנאים נעשית לדוגמה במקרים בהם פעלה העמותה למטרות מאוד ספציפיות ואילו כעת היא מבקשת לפעול למטרות שהן אומנם קרובות ולכן אינן דורשות אישור בית משפט, אך יש להניח כי תורם סביר שתורם לעמותה לא היה בהכרח בוחר לתרום להן. למשל, עמותה שמטרתה קידום ספורט הטניס בקרב בני נוער, המבקשת להוסיף מטרה של קידום ספורט הכדורסל בקרב בני נוער. אומנם מדובר במטרות קרובות שבסמכות רשם העמותות לאשרן אך מאחר ומי שבחר לתרום לקידום הטניס ייתכן שלא היה בוחר לתרום לקידום הכדורסל. באופן דומה, כאשר מטרתה של עמותה הינה סיוע לחולים במחלת הסרטן והיא מבקשת להוסיף למטרותיה מטרה של סיוע לחולים בטרשת נפוצה יראה הרשם במטרות קרובות, אך סביר כי יתנה את השינוי בתנאים.

ככל שלעמותה הייתה התחייבות כלפי תורם באשר לתרומה שנתן, מובן כי עליה להבטיח את קיום ההתחייבות, ואין באישור שינוי המטרות משום ביטול ההתחייבות.

על עמותה המבקשת לשנות את מטרותיה למטרות, שלדעתה הן מטרות הקרובות למטרותיה הנוכחיות של העמותה, להגיש לרשם העמותות את פ המסמכים הבאים:

החלטה של האסיפה הכללית בדבר שינוי המטרות - יש להגיש עותק מקורי, חתום בידי שני חברי ועד, ככלל, על ההחלטה בדבר שינוי המטרות להתקבל ברוב רגיל של המשתתפים באסיפה הכללית. במקרים בהם נקבע בתקנון העמותה רוב מיוחד לעניין שינויים במטרות, יש לציין בפרוטוקול האסיפה הכללית את הרוב בו נתקבלה ההחלטה. יש לציין במפורש בפרוטוקול האסיפה הכללית מהם השינויים עליהם הוחלט. לחלופין, ניתן לציין בפרוטוקול האסיפה כי השינויים עליהם הוחלט מפורטים בתקנון משולב, שהוצג בפני חברי האסיפה הכללית והכולל את כל התוספות, תוך הדגשתם בקו תחתון וסימון המחיקות בקו אמצעי.

טופס 2 לתקנות הטפסים - טופס דיווח על החלטת אסיפה כללית של עמותה בדבר החלטות לשינוי שם, מטרות ותקנון, בחירת בעלי תפקידים, אישור דוחות ומינוי רו"ח. יש להגיש את המסמך חתום בחתימות מקוריות של שני חברי ועד. הטופס ניתן להורדה מאתר האינטרנט של רשות התאגידיים.

טופס 4 לתקנות הטפסים - טופס דיווח על החלטה לשינוי מטרות. החותמים על הטופס מצהירים כי ועד העמותה הציג בפני האסיפה הכללית פירוט של הנכסים שנצברו למטרותיה של העמותה עובר לשינוי המבוקש. יש לפרט את המחויבויות שקיבלה על עצמה העמותה לעניין זה, לרבות כלפי תורמים לעמותה. יש להגיש את הטופס חתום בחתימות מקוריות של שני חברי ועד. הטופס ניתן להורדה מאתר האינטרנט של רשות התאגידיים.

מטרות רחוקות:

כאשר עמותה מבקשת לשנות את מטרותיה למטרות רחוקות מטרותיה הרשומות, עליה לפנות בבקשה לבית המשפט המחוזי ולצרף את רשם העמותות כמשיב בבקשה. נדגיש כי אין בעובדה כי רשם העמותות קובע כי מדובר במטרה רחוקה הטעונה אישור בית המשפט, כדי להצביע על עמדת רשם העמותות בפני בית המשפט. לעיתים אין לרשם העמותות התנגדות לשינוי המטרה אלא שהסמכות לשנות את המטרה נתונה לבית המשפט ולא לרשם העמותות. לאחר שהאסיפה הכללית החליטה על שינוי המטרות, מוצע לפנות לרשם העמותות לקבלת עמדתו לפני פניה לבית המשפט.

לצורך שינוי המטרות למטרות רחוקות, על העמותה להגיש טפסים כאמור לעיל, תוך 14 יום מיום

קבלת החלטת האסיפה הכללית, ולציין במסגרת טופס 4 לתקנות הטפסים, כי פנתה או שבכוונתה לפנות לבית המשפט. לאחר סיום ההליך, על העמותה להגיש דיווח על החלטת בית המשפט במסגרת טופס 5 לתקנות הטפסים.

תקנון העמותה ושינויו

כל עמותה נדרשת לאמץ תקנון. לפי סעיף 9 לחוק העמותות, התקנון מהווה חוזה בין העמותה לבין חבריה ובין חברי העמותה לבין עצמם. כפי שפורט לעיל, העמותה יכולה להגיש לרשם העמותות תקנון שנוסח על ידה או לאמץ את התקנון המצוי כפי שהוא או בשינויים סטנדרטיים.

סעיף 12 לחוק העמותות מפנה למספר סעיפים בחוק העמותות ובתקנון המצוי שהוראותיהם חייבות להתקיים כתנאי לאישור התקנון על ידי הרשם. עוד קובע הסעיף כי במידה ועניין המוסדר בתקנון המצוי לא מוסדר בתקנון המוצע או מוסדר בו באופן לקוי הרי שעל החסר יחולו הוראות התקנון המצוי.

במקרים בהם התקנון שהוצע על ידי המייסדים כולל סעיפים העומדים בסתירה לאמור בסעיפים הנזכרים בסעיף 12 לחוק, דורש רשם העמותות את תיקון הסעיפים הנ"ל בתקנון. לעומת זאת, במידה שהתקנון המוצע אינו כולל התייחסות לחלק מהנושאים שיש לכלול בתקנון על פי סעיף 12 לא דורש רשם העמותות את תיקון התקנון והוראות התקנון המצוי יחולו.

כאמור, התקנון מהווה חוזה בין העמותה לבין חבריה ובין החברים לבין עצמם ומעצם טיבו הוא כולל התייחסות למגוון רחב של נושאים הקשורים בעמותה, במוסדותיה ובאופן התנהלותה. להלן נתייחס לנושאים המרכזיים המוסדרים לרוב בתקנון העמותה. הוראות משלימות לנושאים אלה, הנוגעות להתנהלות תקינה של עמותה, ניתן למצוא בחוברת "הנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות, תש"ס-1980".

קבלת חברים לעמותה

סעיף 15 לחוק העמותות קובע כי כל אדם שמלאו לו שבע עשרה וכל תאגיד כשירים להיות חברים בעמותה. מייסדי העמותה חברים בה מיום רישומה. סעיף 1(ב) לתקנון המצוי קובע כי מי שחפץ להיות חבר בעמותה יגיש לוועד בקשה בזו הלשון:

"אני (שם, מען ומספר זהות) מבקש להיות חבר בעמותה (שם העמותה). מטרת העמותה ותקנונה ידועים לי. אם אתקבל כחבר בה, אני מתחייב לקיים את הוראות התקנון ואת החלטות האסיפה הכללית של העמותה."

כאמור בסעיף 12 לחוק, חובה על כל עמותה לכלול בתקנונה את ההסדר הנ"ל לעניין הגשת בקשה להצטרפות לעמותה ולא ניתן לקבוע בתקנון הסדר אחר לעניין זה. סעיף 1(ג) לתקנון המצוי קובע כי ההחלטה בדבר קבלת המבקש כחבר עמותה או אי קבלתו נתונה בידי הוועד; סירב הוועד לקבל את המבקש, רשאי הוא לערור על הסירוב בפני האסיפה הכללית הקרובה.

בניגוד לסעיף 1(ב) שהנו סעיף מחייב, סעיף 1(ג) הוא סעיף שאין חובה לאמצו. מכאן שוועד העמותה אינו בהכרח הגוף המוסמך להחליט על קבלת חברים. ניתן לקבוע למשל כי מוסד אחר של העמותה, דוגמת האסיפה הכללית או ועדת קבלה המוקמת לצורך כך, היא הרשאית להחליט בדבר קבלת

חברים לעמותה זאת, לאור הוראות סעיף 16 לחוק העמותות, הקובע, בין היתר, כי התנאים לחברות בעמותה, פקיעת חברות וקבלת חברים יהיו לפי הוראות התקנון. ההחלטה לעניין קבלת חברים כפופה להוראות התקנון, וצריכה להיות סבירה בנסיבות העניין.

כאמור, ניתן לקבוע בתקנון תנאים לעניין קבלת חברים לעמותה. התנאים צריכים להיות סבירים ותואמים את אופייה של העמותה ולהתיישב עם הוראות הדין הכללי, האוסרות על אפליה פסולה. עמותות רבות קובעות כי רק אנשים העונים על קריטריונים מסוימים, רשאים להתקבל כחברים בעמותה. במרבית המקרים רשם העמותות לא יתערב בתנאים שקבעה העמותה לקבלת חברים, גם כאשר מדובר בתנאים המאפשרים רק לבני מגזר מסוים להצטרף לעמותה. כך למשל, ניתן להקים עמותה שתנהל בית כנסת ליוצאי תפוצה מסוימת, ולהגביל החברות בה ליוצאי אותה תפוצה. דוגמא נוספת היא הקמת עמותה לניהול מסגד או כנסייה והגבלת החברות בה למתפללים מוסלמים או נוצרים.

יחד עם זאת, בין אם נקבעו קריטריונים בתקנון ובין אם לאו, בעמותות בעלות אופי ציבורי מובהק, העמותה לא תהיה רשאית לסרב לקבל חברים, אלא מנימוקים סבירים. ככל שמבחינת אופי העמותה ניתן להגביל את החברות בה לאוכלוסייה מסוימת, והעמותה מעוניינת לפעול כאמור, על העמותה לקבוע את המגבלה במסגרת הוראות התקנון.

בנוסף, יתכנו מקרים בהם לא יאפשר רשם העמותות קביעת קריטריונים המונעים מבני אוכלוסייה, מגזר או מגדר מסוימים מהצטרפות לעמותה, וזאת במיוחד כאשר מדובר בעמותות בעלות מאפיינים של גוף דו – מהותי או גוף בעל אלמנטים ציבוריים. כך למשל במידה ואיגוד ספורט שבסמכותו לקבוע מי ייצג את ישראל בתחרויות בינלאומיות יבקש לקבוע בתקנונו כי רק גברים רשאים להתקבל כחברים בעמותה, הסעיף לא יאושר.

לעיתים הוראות התקנון קובעות שאדם מסוים יהיה חבר בעמותה מכוח ביצוע תפקיד מסוים בגוף חיצוני לעמותה או שחברי הוועד או חלקם ימונו על ידי גורם חיצוני, לפי סעיף 26 לחוק. במקרים כאמור, יש להבהיר בתקנון כי אותו אדם צריך להגיש לוועד בקשה בהתאם לסעיף 1(ב) לתקנון המצוי, אולם ניתן לקבוע כי משהוגשה בקשה כאמור, יתקבל המבקש כחבר ללא צורך בקבלת החלטה על כך.

זכויות וחובות של חבר בעמותה

חוק העמותות אינו מתייחס לנושא זכויותיו וחובותיו של חבר עמותה וככלל אין מגבלה על ההסדרים שניתן לקבוע בתקנון לעניין זה. יחד עם זאת, אין לקבוע בתקנון הסדרים שיש בהם כדי לרוקן מתוכן את עצם החברות בעמותה. כנגזרת מעקרון זה וכפי שנפרט בחלקים העוסקים באסיפה הכללית ובבחירת חברי ועד, רשם העמותות אינו מאשר סעיפים בתקנון השוללים או מגבילים את הזכות להצביע באסיפה הכללית, ואת הזכות לבחור ולהיבחר למוסדות העמותה. יחד עם זאת, לעיתים ובהתאם להקשר, יתכן כי תאושר מגבלה על זכויותיו של חבר חדש לבחור או להיבחר, באופן זמני ולתקופה קצרה של מספר חודשים. מן העיקרון האמור עולה גם כי לא ניתן לקבוע הסדרים בדבר קבלת 'חברי כבוד', שאין להם זכות להצביע באסיפה הכללית. ניתן להשתמש במונחים אחרים כגון 'ידיד העמותה', 'עמית' וכדומה לעניין אנשים הקשורים לעמותה אך אינם חברים בה, על כל הזכויות והחובות המשתמעות מכך.

ניתן לקבוע בתקנון כי העמותה תהא רשאית להנהיג דמי חבר שתשלומם יהיה חובה על החברים. אין מניעה כי במקרים בהם יש הצדקה עניינית לכך, יינתן לחברים מסוימים פטור מתשלום דמי חבר. התקנון יכול לכלול סעיף הקובע שחבר שאינו משלם את דמי החבר לא יהא זכאי להשתתף בפעילות העמותה ולהנות משירותיה. יחד עם זאת, לאור העיקרון לפיו אין לרוקן מתוכן את החברות בעמותה, לא ניתן לשלול מחבר את הזכות להשתתף באסיפות כלליות ולבחור ולהיבחר למוסדות העמותה בשל אי תשלום דמי חבר. יחד עם זאת, אי תשלום דמי חבר יכול להוות עילה להוצאת חבר מהעמותה, כפי שיפורט להלן.

פקיעת חברות והוצאת חברים מן העמותה

סעיף 16 לחוק העמותות קובע כי פקיעת חברות, פרישת חברים מהעמותה והוצאתם ממנה יהיו לפי

הוראות התקנון.
ניתן להביא חברות בעמותה לידי סיום בשלוש דרכים מרכזיות: פרישת חבר מהעמותה באופן רצוני, פקיעת חברות והוצאת חבר מן העמותה.

פרישת חבר

חבר רשאי לפרוש מהעמותה בכל עת ובלבד שנתן הודעה לעמותה זמן סביר מראש, אם תקנון העמותה דרש זאת. אין לקבוע בתקנון סעיפים המחייבים חבר לפרוש מהעמותה שכן דין סעיפים אלה כדין הוצאה מן העמותה.

פקיעת חברות

כעולה מסעיף 16 לחוק, חברות בעמותה יכולה לפקוע בלי שנדרש אקט כלשהו של הבאת החברות לידי סיום מצד החבר או מצד העמותה. החוק אינו קובע מהם התנאים לפקיעת חברות. יחד עם זאת, ניתן ללמוד מהעובדה כי במקרים של פקיעת חברות לא נדרשת העמותה ליתן לחבר זכות שימוע, כי פקיעת החברות מוגבלת למספר מצומצם של מקרים המפורטים בבירור בתקנון, שבהם מתקיימים שני תנאים מצטברים: האחד, אין ולא יכולה להיות מחלוקת עובדתית לגבי קיומו של התנאי לפקיעה, והשני, בנסיבות העניין ונוכח אופייה של העמותה, עילת הפקיעה מוצדקת, ואין בכך משום עקיפת דרישת השימוע.

סעיף 3(א) לתקנון המצוי, שאומנם אינו מחייב את כלל העמותות, אך יש בו להצביע על כוונת המחוקק לעניין פקיעת החברות, מגביל למעשה את פקיעת החברות רק למקרה של מות החבר. הסעיף מאפשר פקיעת חברות גם במקרים של פרישת החבר או הוצאתו מהעמותה אך פרישת חבר הינה אקט רצוני והוצאת חבר כרוכה בהליך שימוע נפרד והפקיעה אינה אלא אקט טכני המסיים את הליך ההוצאה מן העמותה. בנוסף למקרים הנזכרים לעיל, מאשר רשם העמותות גם סעיפים בתקנון הקובעים כי חברות בעמותה תפקע במקרים חריגים נוספים, שבהם יש הצדקה עניינית להוצאת החבר מהעמותה ללא זכות שימוע. דוגמא לכך הינה פקיעת חברות עקב הכרזת החבר כפסול דין, או פקיעת חברות של סטודנט שסיים את לימודיו בעמותה שהיא אגודת סטודנטים. הסיכון בפקיעה אוטומטית הוא שעלול להסתבר בדיעבד כי פקעה חברותו של חבר, ללא מודעות וידעה של העמותה או החבר, ודבר זה עלול לעורר קושי בכל הנוגע לתוקף פעולותיו, לכן רצוי שהעמותה תשקול היטב בטרם תכלול סעיף כאמור בתקנון.

עמותה הינה תאגיד המורכב מחברים. חברי העמותה מהווים את חברי האסיפה הכללית שהיא המוסד העליון בעמותה. אשר על כן, רשם העמותות אינו מאפשר סעיפים בתקנון הקובעים חברות בעמותה לתקופה קצובה שלאחריה פוקעת החברות בעמותה. חברות לתקופה קצובה עשויה להביא למצב בו המוסד היחיד שנשאר קבוע בעמותה ואינו מתחלף הינו הוועד או ההנהלה, דבר שיאפשר את שליטת הוועד או ההנהלה בעמותה וירוקן מתוכן את תפקידה של האסיפה הכללית כמוסד העליון בעמותה.

הוצאת חבר מן העמותה

סעיף 16 לחוק העמותות קובע כי הוצאת חבר מהעמותה תהיה לפי הוראות התקנון וכי לא יוצא חבר מהעמותה אלא מהטעמים שפורטו בתקנון ולאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע טענותיו. דהיינו, יש לפרט במפורש בתקנון מהם הטעמים להוצאת חבר מן העמותה. אין להסתפק בהוראות כלליות כדוגמת סעיף הקובע כי חבר בעמותה יוצא בהתאם להחלטת האסיפה הכללית, שכן אין מדובר בטעם להוצאה מן העמותה אלא בקביעת המוסד המוסמך להוציא חבר מן העמותה. כמו כן, הנימוקים להוצאת חבר צריכים להיות ברורים, ספציפיים ואובייקטיביים, כדי שלא ניתן יהיה לעשות בהם שימוש שרירותי במקרים של מחלוקת. על כן, לדוגמא, לא יאושר סעיף הקובע כי אי קיום החלטת ועד העמותה יהווה טעם להוצאת חבר מן העמותה.

סעיף 3(ב) לתקנון המצוי קובע כי האסיפה הכללית היא המוסמכת להוציא חבר מן העמותה, לפי הצעת הוועד. הנימוקים להוצאת חבר מן העמותה בהתאם לתקנון המצוי הינם אי תשלום דמי חבר, אי קיום הוראות התקנון או החלטות האסיפה הכללית, פעולה של החבר בניגוד למטרות העמותה והרשעת חבר בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש כחבר עמותה. סעיף זה אינו בין הסעיפים שחייבים להיכלל בתקנון העמותה ועמותה יכולה לאמץ הסדרים אחרים

לעניין הוצאת חברים ממנה. כך לדוגמא, יכולה עמותה להחליט כי ועד העמותה או ועדה מיוחדת המוקמת לצורך כך, הם שיחליטו בדבר הוצאת חברים מהעמותה. כמו כן, יכולה העמותה לפרט נימוקים אחרים להוצאת חברים. על הנימוקים להיות סבירים וענייניים. לא יתאפשרו סעיפים שנועדו לאפשר לקומץ חברים בעמותה או להנהלה השכירה שלה לשלוט בה באמצעות היכולת להוציא חברים מן העמותה.

ניתן לכלול בתקנון סעיף הקובע השעיה של חבר מחברות בעמותה, ובלבד שיחולו על כך כל הכללים באשר להוצאת חבר, לרבות זכות שימוע, וכן שההשעיה היא ביחס לכלל זכויותיו וחובותיו כחבר.

זכויות עודפות

זכויות עודפות הן זכויות יתר הניתנות במסגרת התקנון לחברים בעמותה, דוגמת המייסדים, נשיא העמותה, סמכות רוחנית וכד', או לגופים חיצוניים לעמותה כגון ארגון ארצי, רב, תורמים וכד', בנוגע להחלטות שונות. זכויות עודפות ייבחנו לאור העיקרון שאין ליצור שליטה בעמותה ליחיד או לקבוצה מצומצמת, ושאינו לרוקן מתוכן את תפקידם של מוסדות בעמותה.

לאור העיקרון דלעיל, רשם העמותות יאשר זכויות עודפות לעניין מספר קולות המוקנים לחבר באסיפה הכללית, רק כאשר הצורך נובע מאופייה של העמותה, והזכויות נובעות מקריטריונים אובייקטיביים, כגון הישגים בספורט.

בנוסף, רשם העמותות ישקול לאפשר מתן זכויות עודפות ואף זכויות וטו לגורם או לגורמים הקשורים בעמותה בכל הנוגע לשינוי שם ומטרות.

לעניין זכות מינוי חברי וועד, ככלל, הוועד אמור להיבחר על ידי האסיפה הכללית, כאמור בסעיף 7 לתקנון המצוי, שהנו סעיף קוגנטי לפי הוראות סעיף 12 לחוק. יחד עם זאת, במקרים מסוימים, לאור הוראותיו של סעיף 26 לחוק העמותות, יאפשר רשם העמותות זכויות עודפות בנוגע למינוי חברי ועד, לאדם או לגוף אחר, ובלבד שאינם חברי ועד מכהנים או גורם הכפוף לוועד המנהל, כגון נשיא או יו"ר עמותה בעל סמכויות ביצועיות.

יצוין כי לאור העיקרון דלעיל לפיו אין לרוקן מתוכן את תפקידם של מוסדות העמותה ולאור הוראות סעיף 7 לתקנון המצוי כאמור לעיל, יתכנו מקרים שבהם אופי העמותה יחייב התייחסות אחרת, כגון עמותה שיש בה חברים רבים, עמותה שהיא ארגון גג, עמותה שהיא גוף דו מהותי וכיו"ב. במקרים כאמור יעמוד הרשם על כך שהאסיפה הכללית תבחר את חברי הוועד, לרבות בדרך של דרישה לשינוי תקנון העמותה.

כמו כן, הרשם ישקול לאפשר זכויות עודפות לעמותה א' בעמותה ב', גם אם הזכויות עולות כדי שליטה, ובלבד שבעמותה א' אין שליטה בהתאם לאמור לעיל.

למעט בעניינים שפורטו לעיל, ככלל, הרשם לא יאשר מתן זכויות עודפות.

מוסדות העמותה

סעיף 19 לחוק העמותות קובע כי לכל עמותה תהיה אסיפה כללית, ועד וועדת ביקורת והיא רשאית לקבוע בתקנונה מוסדות נוספים. חוק העמותות מפרט מספר מצומצם של סמכויות המיוחדות לכל אחד ממוסדות החובה ולו בלבד. לגבי יתר הסמכויות, רשאית העמותה לקבוע בתקנון הסדרים על פי שיקול דעתה. במידה ולא יוחדה סמכות למוסד ממוסדות העמותה הרי שעל פי סעיף 25 לחוק העמותות, תהיה הסמכות בידי הוועד.

יצוין כי רשם העמותות אינו מאפשר הסדרים הפוגעים באופן מהותי ביכולתם של מוסדות החובה לבצע את תפקידם על פי דין.

האסיפה הכללית

האסיפה הכללית מורכבת מכלל חברי העמותה וכפי שצוין לעיל, לא ניתן למנוע או להגביל את זכותו של חבר בעמותה להשתתף באסיפה כללית ולהצביע בה.

כינוס אסיפה

בהתאם לסעיף 20 לחוק העמותות תכונס אסיפה כללית רגילה במועדים שנקבעו בתקנון ולא פחות מפעם בשנה. העמותה יכולה להסדיר בתקנונה מי רשאי להחליט בדבר כינוס אסיפה כללית רגילה.

אסיפה כללית שלא מן המניין תכונס בידי הוועד, אשר רשאי לכנס אסיפה כאמור בכל עת וחייב לעשות כן לפי דרישה של ועדת הביקורת, הגוף המבקר או עשירית מכלל חברי העמותה. לא ניתן לקבוע בתקנון רוב גדול יותר לדרישה לכינוס אסיפה כללית שלא מן המניין.

סעיף 6 לתקנון המצוי קובע כי אסיפה כללית תכונס על ידי הודעה שתינתן לכל חבר לפחות עשרה ימים מראש ותצוין יום, שעה, מקום וסדר יום לאסיפה. ניתן לקבוע הסדרים אחרים בתקנון, אך עליהם להיות סבירים כך שיתאפשר לחברי העמותה להיערך לאסיפה הכללית. לא יאושרו סעיפים בתקנון הקובעים כי החברים מוותרים על קבלת סדר יום לאסיפה הכללית או כי ניתן לקבל החלטה בנושאים שלא נכללו בסדר היום. על הזימון לאסיפה הכללית להימסר לחברים אישית או על ידי משלוח בדואר, בדואר אלקטרוני, או בפקס לכתובת המעודכנת בפקס החברים. ככלל, אין להסתפק בפרסום בעיתון, לוח מודעות וכיו"ב.

ככלל, אסיפה כללית משמעה התכנסות של חברי העמותה במקום אחד כך שיתאפשר דיון בנושאים שעל סדר היום. התכנסות כאמור תיחשב גם כאשר היא נעשית באמצעים דיגיטליים ובלבד שלמשתתפים יש אפשרות לראות ולשמע זה את זה בזמן. אין לקיים אסיפות כלליות ללא התכנסות, אלא בתנאים הקבועים בחוק. סעיף 22(ב) לחוק העמותות קובע כי עמותה רשאית לקבוע בתקנון שהחלטות החתומות על ידי כל חברי העמותה יראו אותן כהחלטות שהתקבלו באסיפה כללית וזאת למעט החלטות לעניין שינוי שם, מטרות ותקנון והחלטות בדבר אישור הדו"ח הכספי ופירוק מרצון של העמותה.

אסיפת נציגים

סעיף 24 לחוק העמותות קובע כי עמותה שמספר חבריה עולה על 200 רשאית לקבוע בתקנון שאסיפותיה הכלליות יהיו בדרך של כינוס נציגים שנבחרו על ידי כלל חברי העמותה. במקרה שהעמותה מעוניינת בקיומה של אסיפת נציגים, עליה לפרט בתקנון את דרך הבחירה של הנציגים לרבות אופן ההצבעה, המוסד האחראי לניהול הבחירות, תהליך הבחירה מהגשת המועמדות ועד פרסום התוצאות.

ניהול האסיפה

על פי סעיף 17 לחוק העמותות, החברות בעמותה הינה אישית ואינה ניתנת להעברה או להורשה. סעיף 21 לחוק העמותות קובע כי ההצבעה באסיפה הכללית תהיה אישית, אלא אם יש בתקנון הוראה אחרת. כפועל יוצא מכך, על חבר העמותה החפץ להשתתף באסיפה הכללית לעשות כן בעצמו ולא באמצעות מיופה כוח. יחד עם זאת ניתן להסדיר בתקנון הצבעה בנושאים שעל סדר היום באמצעות כתב הצבעה חתום על ידי החבר, המפרט את תאריך האסיפה ועמדת החבר בנושאים שעל סדר היום, ובלבד שיועבר לוועד העמותה או לגוף מוסמך אחר, או שיוצג באסיפה באמצעות מיופה כוח. מטבע הדברים, כאשר מדובר בהצבעה חשאית, לא קיימת אפשרות להשתמש בכתב הצבעה, אלא אם כן נקבעו מנגנונים שיש בהם כדי להבטיח את חשאיות ההצבעה. יודגש כי אין בכך כדי למנוע מתאגידי החברים בעמותה לשלוח נציג מטעמם, המוסמך להצביע בשם התאגיד. בנוגע לאיגודי ספורט אולימפיים נקבעו הנחיות מפורטות שפורסמו באתר האינטרנט של רשות התאגידיים.

חוק העמותות אינו קובע מהו הקוורום הנדרש לפתיחה של אסיפה כללית וניתן להסדיר את נושא הקוורום בתקנון. בהתאם לתקנון המצוי, נדרש קוורום של לפחות רבע מחברי העמותה. יובהר כי הצבעה באמצעות כתב הצבעה או מיופה כוח המציג כתב הצבעה כאמור לעיל, אינה מהווה נוכחות לעניין דרישת הקוורום.

לעיתים מבקשות עמותות לקבוע בתקנון כי לא ניתן לקיים אסיפה כללית בהעדר חבר מסוים כדוגמת

יו"ר העמותה, נשיא העמותה, המייסדים וכיו"ב. ככלל, אין מניעה לקביעה כאמור ובלבד שניתן לקיים אסיפה נדחית ללא נוכחות אותו גורם, כך שלא תהייה לו זכות וטו בפועל. יחד עם זאת אין לקבוע כי גם אסיפה נדחית לא תיפתח בהיעדר אותו חבר, וזאת על מנת למנוע מצב בו מי מחברי העמותה יוכל למנוע קיום אסיפה כללית על ידי אי השתתפות בה.

סעיף 21 לחוק קובע כי באסיפה הכללית יהיה לכל חבר קול אחד אם אין הוראה אחרת בתקנון. מכאן, ניתן לגוון את זכויות ההצבעה באסיפה כללית, אולם רשם העמותות לא יאפשר גיוון זכויות כאמור, אם אין לו עוגן באופייה של העמותה, והזכויות נובעות מקריטריונים אובייקטיביים, כגון הישגים בספורט, שכן יש בכך כדי לרוקן מתוכן את חברותם של יתר חברי העמותה או לסתור את ההוראות לעניין זכויות עודפות ושליטה בעמותה. לא ניתן לקבוע כי לחבר תוקנה זכות הצבעה שערכה חלק מקול.

סעיף 22(א) לחוק קובע כי החלטות האסיפה הכללית יתקבלו ברוב רגיל, אם אין בחוק או בתקנון הוראה אחרת לעניין זה. ניתן לקבוע כי לצורך החלטות מסוימות שיפורטו בתקנון יידרש רוב גדול יותר. יחד עם זאת, אין לקבוע רוב מיוחד או הסדרים אחרים המקנים הלכה למעשה זכות וטו לחבר או קבוצת חברים ביחס לכלל החלטות האסיפה הכללית. ניתן להעניק זכויות עודפות לעניין החלטות מסוימות של האסיפה הכללית והכל כפי שפורט לעיל בחלק העוסק בזכויות עודפות.

יצוין כי החלטת האסיפה הכללית לפי סעיף 28 לחוק, על העברת הוועד או חבר ועד מכהונתו תתקבל ברוב רגיל ולא ניתן לקבוע כי נדרש רוב מיוחד לצורך קבלת ההחלטה.

בכל אסיפה כללית ינוהל פרוטוקול אשר ייחתם על ידי יו"ר האסיפה. ניתן למנות יו"ר לאסיפה מסוימת או יו"ר קבוע.

תפקידי האסיפה הכללית

חוק העמותות מייחד מספר תפקידים לאסיפה הכללית ואין לקבוע בתקנון כי תפקידים אלה יבוצעו על ידי מוסד אחר בעמותה. תפקידים אלה כוללים קבלת החלטות בדבר שינוי שם, מטרות ותקנון, אישור גמול לחברי הוועד וועדת ביקורת בהתאם לתקנות העמותות (גמול ליושב ראש ועד, לחבר ועד ולחבר ועדת ביקורת בעמותה), (תשע"ב-2012) (להלן – תקנות הגמול), העברת חבר ועד מתפקידו, בחירת ועדת ביקורת, מינוי רואה חשבון מבקר ואישור דו"חות כספיים ומילוליים. סעיף 7 לתקנון המצוי, שהוא סעיף שחובה לכלול בכל תקנון, קובע כי אסיפה כללית רגילה תשמע דינים וחשבונות על פעולות הוועד וועדת הביקורת, תדון בהם ובדו"ח הכספי שהגיש לה הוועד, תחליט על אישורם ותבחר ועד וועדת ביקורת. ניתן להקנות בתקנון לאסיפה הכללית תפקידים נוספים על התפקידים המנויים לעיל, ככל שמדובר בתפקידים שאינם מוקנים למוסד אחר בעמותה על פי החוק.

ועד העמותה

סעיף 25 לחוק העמותות קובע כי ועד העמותה ינהל את ענייני העמותה ומקנה לוועד כל סמכות שלא נתייחדה בחוק או בתקנון לאסיפה הכללית או למוסד אחר ממוסדות האסיפה. דהיינו האחריות הכוללת לניהול העמותה הינה בידי הוועד ולפיכך נקבעה בסעיף 27 לחוק חובתם של חברי הוועד לפעול לטובת העמותה במסגרת מטרותיה ובהתאם לתקנון ולהחלטות האסיפה הכללית. הוועד אינו רשאי להעביר את האחריות הכוללת לניהול העמותה למוסד אחר כדוגמת, מנכ"ל, נשיא או יו"ר עמותה, והוא רשאי לאצול מסמכויותיו רק לוועדות משנה המורכבות מחברי ועד בלבד. ניתן למנות ועדות שמורכבות גם ממי שאינם חברי ועד, אולם ועדות אלו יוכלו להוות גורם ממליץ או מייעץ, וההחלטה תתקבל על ידי הוועד.

חבר ועד נבחר לתפקידו באופן אישי ומוטלת עליו באופן אישי החובה לפעול לטובת העמותה. לפיכך אינו רשאי למנות מיופה כוח או להאציל מסמכויותיו לאדם אחר, אף לא לחבר ועד אחר.

בנוסף לתפקידו המרכזי של הוועד, כפי שפורט לעיל, הוקנו לוועד בחוק העמותות מספר תפקידים נוספים, דוגמת כינוס אסיפה כללית שלא מן המניין, אישור לעניין מיזוג, הכנת דו"ח כספי ומילולי והגשתם לרשם העמותות, מינוי מבקר פנים, בהסכמת ועדת הביקורת. הוועד אינו רשאי לאצול למוסד אחר ממוסדות העמותה האחריות לביצוע תפקידים אלה.

בהתאם לסעיף 26 לחוק העמותות, הוועד ייבחר באסיפה כללית רגילה אלא אם נקבעה בתקנון הוראה אחרת, ובכלל זה הוראה לפיה ימונה הוועד או חלקו על ידי אדם או גוף אחר או הוראה לפיה אדם הנושא בתפקיד מוגדר בתקנון יהא חבר ועד כל עוד הוא מכהן באותו תפקיד מוגדר. הזכות למנות חברי ועד על ידי חלק מחברי העמותה מהווה זכות עודפת ויחולו הכללים לעניין זכויות עודפת שפורטו לעיל. כללים אלה יחולו גם במקרים בהם נקבע בתקנון כי האסיפה הכללית היא שתבחר ועד, אך בכפוף להסכמת פלוני או אלמוני או מתוך רשימת מועמדים שאושרה על ידי אחרים, וכן ביחס להסדרים דומים המגבילים את סמכות האסיפה הכללית למנות חברי ועד. יובהר כי לא יאושרו הסדרים בתקנון המאפשרים לוועד הנוכחי למנות או להשפיע על תהליך מינוי הוועד הבא.

בהתאם להנחיות רשם העמותות, למעט במקרים חריגים המפורטים בחוברת "הנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות, תש"ס-1980", תוגבל כהונת ועד העמותה לארבע שנים ולא יאושרו סעיפים הקובעים הסדרים הנוגדים הנחייה זו. כך למשל, לא ניתן לקבוע כי פלוני יהיה נשיא העמותה לכל חייו וכי נשיא העמותה הינו חבר ועד מכוח תפקידו שכן משמעות הסעיף הינה שאותו פלוני יהא חבר ועד לכל חייו. אין מניעה כי חברי הוועד המכהנים ייבחרו לכהונות נוספות.

מספר חברי הוועד ייקבע בהחלטת האסיפה הכללית והוא יכלול לפחות שני חברים. על חבר הוועד להיות חבר בעמותה. ככלל, ניתן לבחור באדם שאינו חבר עמותה לוועד ובלבד שכהונתו תחל רק לאחר שיתקבל כחבר עמותה. כך למשל, כאשר נקבע בתקנון כי מי שנושא בתפקיד מסוים יכהן בוועד מכוח תפקידו בגוף אחר. במקרים אלו על חבר הוועד הנבחר להצטרף לעמותה בהתאם לנוהל הצטרפות לעמותה הקבוע בתקנון.

ככלל, כל חבר עמותה רשאי להיבחר לוועד. רשם העמותות אינו מאשר סעיפים בתקנון השוללים או מגבילים את הזכות להצביע באסיפה הכללית, ולבחור ולהיבחר למוסדות העמותה. יחד עם זאת, לעיתים ובהתאם לאופי העמותה ולנסיבות העניין, יאושרו מגבלה על זכויותיו של חבר חדש לבחור או להיבחר באופן זמני ולתקופה קצרה של מספר חודשים, או דרישות כשירות רלוונטיות ביחס לחלק מחברי הוועד.

חברי ועד לא יהיו זכאים לשכר או לגמול כלשהו מהעמותה למעט בהתאם לקבוע בתקנות הגמול.

חוק העמותות אינו מתייחס לאופן הפעולה של הוועד. התקנון המצוי קובע כי הוועד רשאי להסדיר בעצמו את מועד ישיבותיו, ההזמנה להן, המניין הדרוש בהן ודרך ניהולן. עוד נקבע בתקנון המצוי כי הוועד ינהל פרוטוקול בישיבותיו, החלטותיו יתקבלו ברוב קולות והחלטה פה אחד יכולה להתקבל גם שלא בישיבת ועד. אין מניעה לקבוע הסדרים אחרים בתקנון, כל עוד הם עומדים בקנה אחד עם חובת חברי הוועד לפעול לטובת העמותה בהתאם לסעיף 27 לחוק.

סעיף 18 לתקנון המצוי קובע כי הוועד רשאי להסמיך שניים או יותר מבין חבריו לחתום בשם העמותה על מסמכים שיחייבו אותה ולבצע בשמה פעולות שהן בתחום סמכותו. כפי שצוין לעיל, קיימים מספר שינויים סטנדרטיים לתקנון המצוי שטפסים לגביהם מצויים באתר האינטרנט של רשות התאגידים. אחד מהשינויים הללו הינו שינוי סעיף 18 לתקנון המצוי באופן שניתן להסמיך כמורשי חתימה גם חברי עמותה או עובדיה שאינם חברי ועד. ניתן לאמץ גם הסדרים אחרים אך לא ניתן למנות כמורשי חתימה מי שאינם חברי העמותה או בעלי תפקיד בה. לתשומת הלב, אם העמותה מעוניינת בקבלת אישור ניהול תקין מרשם העמותות, עליה למנות לפחות שני מורשי חתימה שחתימתם יחד תחייב את העמותה בכל הנוגע לפעולות בעלות משמעות כספית. הרחבה לעניין מורשי חתימה ניתן למצוא בחוברת הנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות, תש"ס-1980.

חוק העמותות אינו קובע כי העמותה רשאית לקבוע הוראות לעניין פטור, ביטוח ושיפוי חברי ועד ונושאי משרה אחרים ויש בכך בעייתיות, בין היתר לאור איסור חלוקת רווחים בעמותה. יחד עם זאת, לאור העובדה שבחוק החברות נקבעו הסדרים בעניין זה החלים על חברות לתועלת הציבור, ניתן לקבוע בתקנון הסדרים דומים גם לנושאי משרה בעמותות. לעניין זה יש להחיל גם את הסייגים שנקבעו בסעיף 345 יג' לחוק החברות לעניין איסור פטור או התחייבות לשיפוי עקב הפרת חובת הזהירות כלפי העמותה. אם ברצון העמותה לקבוע הסדרים כאמור, עליה לעגנם בתקנון.

ועדת ביקורת או גוף מבקר ומבקר פנימי

בהתאם לסעיף 31 לחוק העמותות על האסיפה הכללית לבחור ועדת ביקורת או גוף מבקר. יצוין כי עמותה שבחרה ועדת ביקורת, צריכה לכלול מעל למספר המינימלי הקבוע בחוק של שני חברים. זאת, לאור הוראת סעיף 12 לתקנון המצוי, שהנו סעיף קונגנטי אשר קובע כי מספר חברי הוועד לא יפחת משניים והוראת סעיף 32 לחוק העמותות הקובעת כי לא יכהן אדם בעת ובעונה אחת כחבר ועד או כחבר ועדת הביקורת. לתשומת הלב, עמותות המעוניינות בקבלת אישור ניהול תקין מרשם העמותות, נדרשות למנות לוועדת הביקורת שני חברי עמותה לפחות (או גוף מבקר).

תפקידי ועדת הביקורת או הגוף המבקר מפורטים בסעיף 30 לחוק והם כוללים, בין היתר, בדיקת תקינות פעילות העמותה ומוסדותיה, בדיקת השגת יעדי העמותה בייעילות ובחיסכון, מעקב אחר ביצוע החלטות האסיפה הכללית והוועד, בדיקת העניינים הכספיים של העמותה, ועוד. בתיקון 14 לחוק העמותות, אשר נכנס לתוקף ביום 6/2/15, הורחבו תפקידי ועדת הביקורת וסמכויותיה.

לא ניתן להקנות לוועדת הביקורת סמכויות ביצועיות. ועדת הביקורת אמורה לבקר את התנהלות העמותה ויש למנוע מצב בו תיאלץ לבקר פעולות שבוצעו על ידה. כך, לא ניתן לקבוע כי ועדת הביקורת תנהל בחירות בעמותה שכן תפקידה הוא לבקר את אופן התנהלות הבחירות ולא לנהל את הבחירות בעצמה.

עמותה עם מחזור כספי של עשרה מיליון ₪ ומעלה, חייבת, בנוסף למינוי ועדת ביקורת או גוף מבקר, גם במינוי מבקר פנימי. מבקר פנימי ימונה על ידי הוועד בהסכמת ועדת הביקורת, או בהעדר הסכמה, על ידי האסיפה הכללית. הרחבה לעניין המבקר הפנימי, ניתן למצוא בחוברת "הנחיות להתנהלות עמותות בהתאם לחוק העמותות, תש"ס-1980".

מוסדות רשות

כפי שצוין לעיל, סעיף 19 לחוק העמותות קובע כי מלבד האסיפה הכללית הוועד וועדת הביקורת שהינם מוסדות חובה בכל עמותה, העמותה רשאית לקבוע בתקנונה מוסדות נוספים ובלבד שתגדיר את תפקידיהם. מוסדות אלה אינם יכולים להוות תחליף למוסדות החובה ולא יאושרו סעיפים המרוקנים מתוכן מוסד חובה ומעבירים את תפקידי מוסד רשות. דוגמאות בולטות למוסדות רשות הינם מנכ"ל, נשיא עמותה ויו"ר עמותה. כאמור, סעיף 25 לחוק קובע כי הוועד ינהל את ענייני העמותה. יחד עם זאת אין מניעה למנות לעמותה הנהלה, אשר תהא כפופה לוועד ותהא מופקדת על הניהול השוטף של העמותה, ובלבד שהאחריות הכוללת לניהול העמותה תיוותר בידי הוועד. כך, גם אין מניעה למנות יו"ר או נשיא לעמותה ולהגדיר בתקנון את תפקידיהם, בכפוף לתפקידי הוועד וסמכויותיו. יוער כי כל מוסד רשות שיש לו סמכויות ביצוע, יהא כפוף לוועד.

שינוי תקנון

סעיף 11 לחוק העמותות קובע כי עמותה רשאית לשנות את תקנונה בהחלטת האסיפה הכללית שנתקבלה ברוב קולות הזכאים להצביע בה, דהיינו ברוב קולות הנוכחים באסיפה. בסעיף 13 לחוק נקבע כי ניתן להגביל את סמכות העמותה לשנות את תקנונה, לדרוש לצורך השינוי רוב גדול יותר או לקבוע לו תנאים אחרים. על סעיפים בתקנון הקובעים כי לצורך שינוי סעיף כלשהו בתקנון נדרשת הסכמת גורם כלשהו מלבד האסיפה הכללית, יחולו הכללים בדבר זכויות עודפות שפורטו לעיל.

החלטה של עמותה בדבר שינוי תקנונה טעונה רישום בידי רשם העמותות. דהיינו, לשינוי בתקנון אין תוקף עד שלא אושר בידי רשם העמותות.

יצוין כי כדי שהרשם יוכל להפעיל את שיקול דעתו בהתאם להוראות החוק, הוא נדרש לבחון בין היתר את פעילותה של העמותה. עמותה המגישה בקשה לשינוי תקנון תידרש להגיש דיווחים הכוללים בין היתר דוחות כספיים ומילוליים לפחות לתקופה של שתי שנות דיווח, ככל שלא הגישה דיווחים כאמור, וזאת כתנאי לטיפול בבקשתה.

על עמותה המבקשת לשנות את תקנונה להגיש לרשם העמותות את **כל** המסמכים הבאים: **החלטה**

של האסיפה הכללית בדבר שינוי התקנון

יש להגיש את פרוטוקול האסיפה הכללית המקורי, שבה התקבלה ההחלטה על שינוי התקנון, חתום בידי שני חברי ועד או העתק נאמן למקור שלו. כאמור, ככלל, על ההחלטה בדבר שינוי התקנון להתקבל ברוב רגיל של המשתתפים באסיפה הכללית. במקרים בהם נקבע בתקנון העמותה רוב מיוחד לעניין שינויים בתקנון, יש לציין בפרוטוקול האסיפה הכללית את הרוב בו נתקבלה ההחלטה.

יש לציין במפורש בפרוטוקול האסיפה הכללית מהם השינויים עליהם הוחלט. לחלופין, ניתן לציין בפרוטוקול האסיפה כי השינויים עליהם הוחלט מפורטים בתקנון משולב או בטופס 3 לתקנות הטפסים.

טופס 2 לתקנות הטפסים - טופס דיווח על החלטת אסיפה כללית של עמותה בדבר החלטות לשינוי שם, מטרות ותקנון, בחירת בעלי תפקידים, אישור דוחות ומינוי רו"ח. יש להגיש את המסמך חתום בחתימות מקוריות של שני חברי ועד. הטופס ניתן להורדה מאתר האינטרנט של רשות התאגידים.

טופס 3 לתקנות הטפסים - טופס דיווח על החלטה לשינוי תקנון. יש להגיש את המסמך חתום בחתימות מקוריות של שני חברי ועד. הטופס ניתן להורדה מאתר האינטרנט של רשות התאגידים. במידה והוחלט על שינויים רבים שלא ניתן לפרטם בטופס 3, יש לצרף תקנון משולב הכולל את כל התוספות, תוך הדגשתם בקו תחתון וסימון המחיקות בקו אמצעי. אין לסמן את השינויים בדרכים אחרות כגון מרקר או הדגשת האותיות באמצעות מעבד התמלילים, שלא על ידי סימון קו תחתון. טופס 3 כולל הצהרה לפיה שאר סעיפי התקנון נותרו בלא שינוי. אין להכניס לנוסח המשולב שינויים כלשהם שלא סומנו בדרך המפורטת לעיל. רשם העמותות יאשר רק את השינויים לתקנון על גבי המסמכים הנ"ל. ככלל, לא יינתן אישור על גבי תקנונים משולבים 'נקיים' שאינם כוללים את התוספות תוך הדגשתן בקו תחתון וסימון המחיקות בקו אמצעי. זאת, אף אם הנוסח המשולב 'הנקי' צורף בנוסף לנוסח משולב הכולל את הדגשת השינויים.

רישום אגודה עותומאנית כעמותה

סעיף 60 לחוק העמותות קובע כי אגודה עותומאנית רשאית להירשם כעמותה. עוד קובע הסעיף כי רשם העמותות יקבל את הבקשה לרישום אגודה כעמותה, אם הוכחה להנחת דעתו סמכותם של החותמים על הבקשה לפעול בשם האגודה לרישומה כעמותה.

לצורך רישום אגודה עותומאנית קיימת כעמותה על המוסמכים מטעם האגודה להגיש בקשה להירשם כעמותה... עד רישומה של האגודה כעמותה חל עליה החוק העותומאני על האגודות (משנת 1909), ואילו מיום הרישום היא כפופה לחוק העמותות.

הליכי הרישום כעמותה יתבצעו ע"י המוסדות המוסמכים של האגודה ובמסגרת האגודה, כדלקמן: ועד האגודה יכנס את האסיפה הכללית שלה על ידי זימון כל חברי האגודה הקיימים, וזו תחליט על רישום האגודה כעמותה והחלטות נוספות, במידת הצורך, כגון: שינוי שם, מטרות, תקנון, כתובת, בחירת ועד, בחירת ועדת ביקורת, ולגבי אגודות שמחזורן הכספי השנתי מעל מיליון ₪ - גם מינוי רו"ח לפי סעיף 19 (ג) בחוק.

חברי הוועד החוקי הנוכחי יחתמו על הבקשה לרישום האגודה כעמותה, ויצהירו בפני עורך דין על פרטי הבקשה ועל נכונותם לכהן כוועד העמותה. בקשה לרישום אגודה כעמותה מוגשת על גבי אותו טופס המשמש להגשת בקשה לרישום עמותה ואשר נדון לעיל בהרחבה. כל האמור לעיל בחוברת זו, חל גם על רישום אגודה כעמותה בשינויים המחויבים.

יש להוכיח רציפות ממייסדי האגודה או חברי ועד האגודה, אשר דווח עליהם בתיק האגודה, עד חברי

הוועד היום, על ידי המצאת פרוטוקולים לגבי השינויים בחברי הוועד ולגבי פעילות האגודה. במידה שלא ניתן להמציא פרוטוקולים כאמור, אולם קיימים כיום אנשים מבין מייסדי האגודה, או חברי הוועד שלה, הרשומים בתיק האגודה, על שניים מהם לפחות להצהיר בפני עורך דין על חילופי החברים בוועד במשך השנים שחלפו עד הועד הנוכחי, ואודות הפעילות שקיימה האגודה, כדלקמן:

הננו או היינו חברי ועד ו/או ממייסדי האגודה העותומנית (לפי העניין) בשם... בתקופה...
ידוע לנו, כי המייסדים ו/או חברי הוועד לפנינו ו/או אחרינו שנבחרו כדין בתאריכים (או בשנים)...
היו...

חברי הוועד האחרון של האגודה, שנבחרו כדין בתאריך..., הם ה"ה...

לפי מיטב ידיעתנו האגודה פעלה כל שנות קיומה ב... (נא לפרט את הפעילות בקצרה) או: פעלה בתקופה מ-... עד-... ב-... ולא פעלה בתקופה מ-... עד-, מהסיבה....

במידה שאין אפשרות להמציא תצהירים מן המייסדים או מחברי ועד, אזי מגישי בקשת הרישום מציאו תצהירים מאנשים אחרים שיש או שהיה להם קשר לאגודה.

יודגש כי לעיתים גם לאחר קבלת תצהירים כאמור, יסבור רשם העמותות כי לא הוכח להנחת דעתו זהות המוסמכים לחייב את האגודה. במקרים כאלה יסרב הרשם לרשום את האגודה כעמותה ויהיה על חברי האגודה המבקשים לרשמה כעמותה לפנות לבית המשפט בבקשה למתן פסק דין הצהרתי, במסגרתה יתבקש בית המשפט להכריז מי הם חברי האגודה העותומנית המוסמכים לפעול בשמה. יש לצרף את רשם העמותות כמשיב בהליך וכאשר רשום נכס מקרקעין על שם האגודה, יש לצרף כמשיב גם את האפוטרופוס הכללי.

באסיפה כללית של האגודה בה יוחלט על רישום האגודה כעמותה, יכללו העניינים הבאים, ויבואו לידי ביטוי בפרוטוקול שיוגש לרשם:

- החלטה בדבר רישום האגודה כעמותה;
- הודעה על חברי הוועד המכהנים של האגודה או בחירת חברי ועד חדשים;
- התאמת תקנון האגודה לחוק העמותות, תוך פירוט מלא של כל התיקונים שבוצעו בסעיפים השונים, ואישור התקנון החדש או החלטה על אימוץ התקנון המצוי בחוק או התקנון המצוי בשינויים כמפורט לעיל. במידה ויש בתקנון האגודה תנאים המגבילים ביצוע שינויים בו, על האגודה לציין בפרוטוקול אם מולאו תנאי ההגבלה המפורטים בסעיפי התקנון הישן;
- החלטה בדבר שינוי או תיקון למטרות האגודה, אם יש צורך בכך;
- החלטה בעניין שינוי שם האגודה, ככל שמעוניינים בכך או אם השם הקיים אינו עולה בקנה אחד עם הוראות חוק העמותות;
- הודעה על כתובת האגודה;
- פירוט נכסי האגודה, ככל שישנם.

פרוטוקול האסיפה הכללית והמסמכים הנלווים לו יחתמו על ידי המוסמכים לפעול בשם האגודה.

יש לצרף קבלה על תשלום אגרת בקשה לרישום האגודה כעמותה.

אגודה שפעלה בהתאם לנדרש לעיל תירשם כעמותה ותונפק לה תעודה לרישומה אגודה כעמותה.

אגודה עותומנית שנמחקה לא תוכל להגיש בקשת רישום כעמותה. על אגודה כאמור להגיש בקשה להחייאתה, בהתאם להנחיות המצויות באתר רשות התאגידים לעניין זה.

רישום בית כנסת כעמותה

עמותות רבות נוסדות על מנת להקים או לנהל בתי כנסת בין כמטרה יחידה ובין כאחת ממטרות העמותה. על מנת להבטיח שעם רישומה תוכל העמותה לפעול לקידום מטרותיה ומתוך כוונה למנוע מצבים בהם מוקמות מספר עמותות לניהול בית כנסת אחד, באופן בו ייוצרו מחלוקות ואחת מהעמותות לא תוכל לפעול לקידום מטרותיה, גיבש רשם העמותות כללים הנוגעים לרישום בית כנסת כעמותה, כפי שיפורט להלן.

כאשר אחת ממטרותיה של עמותה המבקשת להירשם הינה ניהול בית כנסת, על המייסדים להשיב במסמך נלווה לבקשת הרישום, אשר יהיה חתום על ידם, על השאלות הבאות:

- האם בית הכנסת כבר קיים או שבכוונת העמותה להקים בית כנסת חדש?
- האם בית הכנסת רשום או היה רשום כתאגיד אחר? אם כן מהו סוג התאגיד ומה מספרו?
- האם יש גוף אחר או אנשים אחרים, המנהלים כיום או ניהלו בעבר או הדורשים לנהל את בית הכנסת?
- האם רשומים נכסים או זכויות בנכסים על שם בית הכנסת, ואם כן מהם וכיצד הם רשומים? יש לצרף אסמכתאות.
- האם מתנהל בית כנסת נוסף במקום בו פועל או עתיד לפעול בית הכנסת נשוא הבקשה לרישום עמותה?

בנוסף, על המייסדים לציין במסמך נלווה לבקשת הרישום מיהו בעל הזכות על הקרקע עליה מתעתדים להקים את בית הכנסת או שבה הוא שוכן ולצרף את הסכמת בעל הזכויות בקרקע לניהול בית הכנסת על ידי העמותה.

כאשר מבקשים לייסד עמותה על מנת לנהל בית כנסת קיים, שהתנהל בעבר על ידי ועד בית כנסת מבלי שנוסדה עמותה או תאגיד אחר לצורך ניהולו, ימציאו המייסדים, בנוסף לאמור לעיל, פרוטוקול אסיפה של מתפללי בית הכנסת, שאליה הוזמנו כל המתפללים הכולל החלטות לעניין: רישום בית הכנסת כעמותה, בחירת חברי הוועד של בית הכנסת המוסמכים לפעול לרישום העמותה ואישור שם, מטרות ותקנון לעמותה. יש לציין בפרוטוקול את שמות הנוכחים באסיפה וכמה מתפללים יש בסך הכול בבית הכנסת.

חברי הוועד שנבחרו כאמור, ירשמו כמייסדי העמותה, ולאחר רישומה יקיימו הליך פרטני של קבלת המתפללים המעוניינים בכך כחברים בעמותה, בהתאם לתקנונה.

המייסדים ירשמו ככתובת העמותה את הכתובת שבה מתנהל בית הכנסת. ניתן להוסיף מען למכתבים שאינם כתובת בית הכנסת.

שם בית הכנסת יכלול תמיד את שם הישוב בו הוא נמצא, וזאת לאור ריבוי בתי הכנסת בעלי שמות דומים, אלא אם כן יש בשם, לדעת הרשם, מילה ייחודית המאבחנת את השם באופן מובהק.

רישום עמותה להצלת חיים

בקשות לייסוד עמותות להצלת חיים מטופלות על ידי רשם העמותות בהליך מזורז על מנת לסיים את הרישום מהר ככל הניתן. מומלץ למי שמבקש לייסד עמותה להצלת חיים להגיש את הבקשה במשרדי רשם העמותות בשעות קבלת הקהל ולציין בפני מקבלי הקהל אליהם מוגשת הבקשה כי מדובר בבקשה להקמת עמותה להצלת חיים.

בנוסף למסמכי הרישום הרגילים, כפי שפורטו לעיל, על המבקשים להמציא גם את המסמכים הבאים:

- מסמכים רפואיים המעידים על מצב החולה אשר בין היתר להצלתו מוקמת העמותה
- מכתב הסכמה של החולה הנ"ל להקמת עמותה כאמור ובמידה ומדובר בקטין, הסכמת הוריו.

מומלץ לאמץ את התקנון המצוי על מנת לקצר את משך הבדיקה. כמו כן, מומלץ לאמץ את השינויים לסעיף 21 לתקנון המצוי וכן להוסיף את סעיף 22 על גבי טופס השינויים המיועד לכך, כפי שפורט לעיל בחלק העוסק בתקנון בבקשה לרישום עמותה.

בטרם הקמת העמותה, מומלץ לפנות לרשויות מס הכנסה מחלקת מלכ"רים (כתובת: מס הכנסה, מח' מלכ"רים פקיד שומה 1, רח' כנפי נשרים 66 ירושלים) ולוודא כי השם, המטרות, מספר וזהות המייסדים תואמים את דרישות רשויות מס הכנסה לצורך הזכאות לקבלת פטור בהתאם לסעיף 46 לפקודת מס הכנסה.

נציין לעניין זה כי מומלץ להקפיד על שבעה מייסדים לפחות, ולעמוד ביתר דרישות רשות המסים. מומלץ לא להגביל את מטרות העמותה להצלת חיינו של אדם אחד, ולציין כי העמותה מוקמת להצלת חיינו של אדם מסוים וכן להצלת חייהם של חולים נוספים החולים באותה מחלה. החולה שהעמותה מוקמת בעיקר למען הצלתו, אינו יכול להיות בין מייסדי העמותה או חבריה. כאשר החולה הוא קטין גם הוריו אינם יכולים להיות בין מייסדי העמותה או חבריה. אין מניעה לכלול קרובי משפחה אחרים כחברים בעמותה.

רישום עמותה שהיא תאגיד עירוני

ברישום עמותה אשר בין מייסדיה נכללת רשות מוניציפאלית, יש לפעול בהתאם ל"נוהל אסדרת עמותה עירונית" של משרד הפנים ולצרף לבקשה לרישום עמותה אישור מאת שר הפנים. הדברים נכונים גם ביחס לשינוי שם, מטרות ותקנון.

נציגי העיריה במוסדות העמותה יהיו בהתאם לתקנות העיריות (נציגי העיריה בתאגיד עירוני), תשס"ו-2006. כאמור לעיל, לצורך ייסודה של עמותה נדרשים שני מייסדים לפחות, ולכן לא ניתן להגיש בקשה בה הרשות המוניציפאלית היא מייסדת יחידה. במקרים אלו, ניתן להגיש בקשה לרישום עמותה עירונית, כאשר המייסדים הם הרשות המוניציפאלית וראש העיריה או גורם רלוונטי אחר מטעם העיריה.

כאשר הרשות המוניציפאלית מייסדת עמותה ביחד עם גורמים נוספים, באופן המקנה לה פחות מ-50% בוועד המנהל או באסיפה הכללית, עדיין נדרש לפנות לאגף הבכיר לתאגידים עירוניים במשרד

הפנים. יש לצרף לבקשה לרישום עמותה אישור מתאים מאת משרד הפנים.

יובהר כי גם אם בקשת רישום העמותה אינה מוגשת על ידי רשות מקומית, אולם בכוונתה לפעול באמצעות העמותה, חלה על הרשות המקומית חובה להסדיר את מעמדה ולקבל את אישור משרד הפנים כאמור.